

**АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
СУМСЬКЕ ОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ**

**РІШЕННЯ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ**

30 вересня 2019 року №

м. Суми

№19

Справа №02-06/24-2017

**Про порушення законодавства про
захист економічної конкуренції
та накладення штрафу**

Товариство з обмеженою відповідальністю «Сумська паляниця» у 2017 році займало монопольне (домінуюче) становище на ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів в межах м.Суми із часткою, що перевищує 35 відсотків.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Сумська паляниця» встановило з 24.01.2017 та з 22.08.2017 економічно необґрунтовані оптово-відпускні ціни на хліб та хлібобулочні вироби, що може призвести до ущемлення інтересів споживачів в частині встановлення таких цін на хліб та хлібобулочні вироби, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку.

За результатами розгляду справи №02-06/24-2017 такі дії товариства з обмеженою відповідальністю «Сумська паляниця» визнано зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку (за частиною 1 та пунктом 1 частини 2 статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).

На товариство з обмеженою відповідальністю «Сумська паляниця» (далі - ТОВ «Сумська паляниця», Товариство, Відповідач) накладено штраф у розмірі 68000 (шістдесят вісім тисяч) гривень.

Адміністративна колегія Сумського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України, розглянувши матеріали справи №02-06/24-2017 про порушення товариством з обмеженою відповідальністю «Сумська паляниця» законодавства про захист економічної конкуренції, передбачене пунктом 2 статті 50, частиною 1 та пунктом 1 частини 2 статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», та подання ВДР від 18.09.2019 №54,

ВСТАНОВИЛА:

I. ПОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ

- (1) Розпорядженням адміністративної колегії Відділення від 03.11.2017 №43 було розпочато розгляд справи №02-06/24-2017 за ознаками вчинення ТОВ «Сумська

паляниця» порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50, частиною 1 та пунктом 1 частини 2 статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку хліба та хлібобулочних виробів в межах м. Суми, що може призвести до ущемлення інтересів споживачів в частині встановлення таких цін на хліб та хлібобулочні вироби, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку.

- (2) Головою Відділення надіслано вимогу про надання інформації Державній службі статистики України (лист від 08.11.2017 №02-10/1939) щодо рівня рентабельності галузі хлібопечення в Україні.
- (3) Головою Відділення надіслано Відповідачеві вимоги про надання інформації: від 30.05.2018 №02-10/793, від 10.08.2018 №02-10/1181, від 24.10.2018 №02-10/1528, від 16.11.2018 №02-10/1648, від 14.03.2019 №02-10/498, від 16.05.2019 №02-10/978, від 10.06.2019 №02-10/1123.
- (4) Головою Відділення надіслано вимоги про надання інформації: ПАТ «Сумигаз» від 05.03.2019 №02-10/449; ПАТ «Сумиобленерго» від 06.03.2019 №02-10/455.
- (5) Головою відділення направлено вимоги про надання інформації конкурентам ТОВ «Сумська паляниця».
- (6) Головою Відділення залучені до матеріалів справи листи ТОВ «Сумська паляниця», отримані на відповідні вимоги голови Відділення в ході *Дослідження* та при розгляді заяви гр. Котляра В.С., а саме: від 19.01.2017 №05/40, від 02.02.2017 №05/71, від 15.03.2017 №05/145, від 27.04.2017 №05/218, від 13.06.2017 №05/280, від 15.08.2017 №05/372, від 06.09.2017 №05/400; листи ПАТ «Сумигаз» від 20.03.2017 №Sm06.2-СЛ-1551-0317, отриманий на вимогу голови Відділення від 09.03.2017 №02-10/467 та ПАТ «Сумиобленерго» від 21.03.2017 №17/3723, отриманий на вимогу голови Відділення від 09.03.2017 №02-10/461, а також листи, отримані від Товариства на вимогу голови Відділення від 26.03.2015 №03-10/922 (в рамках здійснення моніторингу з вересня 2016 року по вересень 2017 року).
- (7) Листом від 19.09.2019 за №02-06/1583 відповідно до приписів пункту 26 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції (Правила розгляду справ), затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року за №5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 6 травня 1994 року за №90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29 червня 1998 року за №169-р) (зі змінами), Відповідачу направлено копію подання про попередні висновки про результати розгляду справи №02-06/24-2017 від 18.09.2019 за №54 (далі – Подання).
- (8) Листом від 19.09.2019 за №02-06/1587 відповідно до пункту 26 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції (Правила розгляду справ), затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року за №5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 6 травня 1994 року за №90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29 червня 1998 року за №169-р) (зі змінами), копію Подання направлено також гр.Котляру В.С. як стороні у справі (заявнику).

II. ВІДПОВІДАЧ

- (9) Відповідачем у справі є товариство з обмеженою відповідальністю «Сумська паляниця» (юридична адреса: вул. Д. Галицького, 2А, кім.37, м. Дніпро; фактичне місцезнаходження: вул. Нахімова, 30, м. Суми ; код ЄДРПОУ 36572867). У

досліджуваний період ТОВ «Сумська паляниця» діяло на підставі статуту, затвердженого загальними зборами учасників Товариства (протокол від 07.10.2016), згідно із яким останнє є юридичною особою та здійснює господарську діяльність з виробництва хліба та хлібобулочних виробів. Отже, Товариство у значенні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання і до нього можливе застосування приписів цього закону.

- (10) Товариство є найкрупнішим в Сумській області виробником хліба та хлібобулочних виробів.
- (11) Видами діяльності ТОВ «Сумська паляниця» є:
- (12) 10.71 Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання; 10.72 Виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання; 10.73 Виробництво макаронних виробів і подібних борошняних виробів; 46.17 Діяльність посередників у торгівлі продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами; 46.38 Оптова торгівля іншими продуктами харчування, у тому числі рибою, ракоподібними та моллюсками; 81.10 Комплексне обслуговування об'єктів, 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля; 47.24 Роздрібна торгівля хлібобулочними виробами, борошняними та цукровими кондитерськими виробами в спеціалізованих магазинах; 35.30 Постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря.
- (13) Товариство виробляє не лише хліб та хлібобулочні вироби, але і торти, тістечка; вироби здобні підвищеної калорійності; пироги, пиріжки, пончики; хлібці хрусткі, сухарі, грінки та вироби подібні підсмажені; пряники та вироби аналогічні; печиво солодке, включаючи слоїне, крім частково чи повністю покритого шоколадом або іншими сумішами, що містять какао; вироби макаронні, локшина та вироби борошняні подібні; квас; суміші і тісто для виготовлення хліба, тістечок, кондитерських виробів, хлібців хрустких вафель, сухарів (основне виробництво). Окрім основного виробництва за наявності і функціонування котельні також виробляється пара, якою опалюються приміщення Товариства та житловий будинок за адресою: вул. 9 Січня, 17, м.Суми.
- (14) Господарську діяльність Відповідач здійснює на орендованих потужностях. Слід зазначити, що рішенням Антимонопольного комітету України від 29.07.2015 №388-р надано дозвіл на одержання в оренду активів у вигляді виробничих будівель та споруд, що розташовані за адресою: м.Суми, вул.Нахімова, 30, що належать ТОВ «ЦЕНТРАЛ БЕЙКЕРІ КОМПАНІ», та виробничого обладнання, що знаходиться за адресою: м.Суми, вул.Нахімова, 30, що належить ТОВ «СУМИ ІНТЕРСІТІСТЕЙТ», які в сукупності утворюють активи у вигляді цілісного майнового комплексу, а саме: виробничого комплексу, який розташований за адресою: м.Суми, вул.Нахімова, 30. Цим же рішенням надано дозвіл на одержання в оренду активів у вигляді виробничих будівель та споруд, що розташовані за адресою: м.Суми, вул.Харківська, 119, що належать ТОВ «ЦЕНТРАЛ БЕЙКЕРІ КОМПАНІ», та виробничого обладнання, що знаходиться за адресою: м.Суми, вул.Харківська, 119, що належить ТОВ «СУМИ ІНТЕРСІТІСТЕЙТ», які в сукупності утворюють активи у вигляді цілісного майнового комплексу, а саме: виробничого комплексу, який розташований за адресою: м.Суми, вул.Харківська, 119.
- (15) Засновником Товариства є фізична особа - громадянин України.

III. НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ, ЩО РЕГЛАМЕНТУЮТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ З ВИРОБНИЦТВА І РЕАЛІЗАЦІЇ ХЛІБА ТА ХЛІБОБУЛОЧНИХ ВИРОБІВ

(16) Законодавство України у сфері виробництва та реалізації хліба і хлібобулочних виробів врегульоване такими Законами України, як «Про стимулювання розвитку сільського господарства», «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про захист прав споживачів», «Про стандартизацію», «Про підтвердження відповідності», «Про акредитацію органів з оцінки відповідності», «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», іншими чинними нормативно-правовими актами та документами. Спеціальний закон, зокрема, Закон «Про хліб та хлібобулочні вироби» не прийнятий (проект Закону було внесено народними депутатами).

IV. ЗАГАЛЬНА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ РИНКІВ ХЛІБА ТА ХЛІБОБУЛОЧНИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ

(17) Хліб є одним з основних продуктів харчування українців. Стан вітчизняного ринку хлібобулочних виробів відповідає економічним і демографічним процесам, що відбуваються в країні. У 2014-2017 роках спостерігається стійка тенденція скорочення ємності даного ринку.

(18) Іншими характерними особливостями українського ринку хлібобулочних виробів є:

1. Зростання цін. Вартість кінцевого продукту в галузі залежить від рівня цін на зернові, а також на задіяні енергетичні і трудові ресурси.

Додатковий інфляційний вплив на ринок робить знецінення національної валюти.

2. Зниження рівня державного впливу на ринок. До осені 2016 року ціни на хліб підлягали державному регулюванню. Для виробників встановлювалися норми рентабельності, перевищення яких необхідно було доводити. Даний порядок був скасований після прийняття відповідного закону.

3. Посилення конкуренції серед виробників і збільшення асортименту хлібобулочних виробів. Поряд з традиційними хлібо заводами на ринку з'явилося безліч інших виробників. Серед них міні-пекарні, розташовані в житлових районах, а також власне виробництво деяких торгових мереж. Крім того, деякі українці випікають хліб самі в домашніх умовах.

4. Зміна споживчих переваг. Споживання хлібобулочних виробів в перерахунку на одного жителя України в місяць знизилося з 9 кг в 2013 році до 8,3 кг в 2016. Причинами цього є як поширення в суспільстві ідей здорового способу життя, які сприяють зменшенню в раціоні кількості борошняних виробів, так і перехід частини споживачів на інші види продукції - лаваш, коржі, цільозернові хлібці тощо.

(19) Зменшення попиту на хлібобулочну продукцію призвело до падіння її виробництва в Україні: у 2013-2016 роках воно скоротилося приблизно на чверть.

V. ВИЗНАЧЕННЯ МОНОПОЛЬНОГО (ДОМІНУЮЧОГО) СТАНОВИЩА

(20) Для визначення становища Товариства на задіяному ринку Відділенням згідно з Методикою визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 5 березня 2002р. №49-р та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 1 квітня 2002р. за №317/6605 (далі – *Методика*), проведено

дослідження ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів в межах м.Суми.

1.Визначення об'єктів аналізу

- (21) Об'єктом дослідження щодо визначення монопольного (домінуючого) становища на ринку хліба та хлібобулочних виробів визначено ТОВ «Сумська паляниця».

2. Товарні межі ринку

- (22) Статтею 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» визначено, що *товар* - будь-який предмет господарського обороту, в тому числі продукція, роботи, послуги, документи, що підтверджують зобов'язання та права (зокрема цінні папери). Відповідно до цієї ж статті Закону *ринком товару (товарним ринком)* є сфера обороту товару (взаємозамінних товарів), на який протягом певного часу і в межах певної території є попит і пропозиція.
- (23) Хліб – найбільш розповсюджений продукт рослинного походження. Поряд з іншими продуктами із зерна, хлібобулочні вироби є основою харчування людей. Звичайний хліб містить у собі поживні речовини, необхідні людині : білки, вуглеводи, вітаміни груп B, PP, мінеральні сполуки, наприклад, життєво важливі організму солі кальцію, заліза, фосфору, клітковину. Наразі хлібом людина майже наполовину вдовольняє потребу організму у вуглеводах, на третину — в білках, понад половину — вітамінів групи B, солях фосфору і заліза; хліб на 30 % покриває потребу людини в калоріях.
- (24) Відповідно до пункту 4.1 *Методики* перелік товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання, складається з товарів (товарних груп), які обертаються в Україні чи на відповідній частині її території і які мають для продавців (постачальників, виробників) , покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи). Взаємозамінні товари належать до групи достатньо однорідних товарів, які розглядаються споживачем як один і той же товар, незважаючи на деяку різницю між ними.
- (25) Визначення ознак одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи) здійснюється, виходячи з подібності, зокрема:
- споживчих характеристик;
 - умов споживання;
 - умов реалізації;
 - цін (пункт 4.2.*Методики*).
- (26) Отже, при складанні переліку товарів, щодо яких має визначатись монопольне (домінуюче) становище ТОВ «Сумська паляниця», визначались товари, які мають ознаки одного товару, товарної групи.
- (27) Такою товарною групою є «Хліб та вироби хлібобулочні, нетривалого зберігання» (код товару за Номенклатурою продукції промисловості (НПП), затвердженою наказом Державної служби статистики України від 17.12.2012 № 520 (зі змінами, затвердженими наказами від 27.12.2013 № 423, від 05.12.2014 № 382) - 10.71.11.00), до якої належить «Хліб житній» (10.71.11.00.10), «Хліб пшеничний» (10.71.11.00.20), «Хліб житньо-пшеничний і пшенично-житній» (10.71.11.00.30), «Вироби булочні» (10.71.11.00.40), «Хліб дієтичний» (10.71.11.00.50) та «Хліб інший» (10.71.11.00.90).
- (28) Хлібопекарська промисловість випускає великий асортимент хлібобулочних виробів.
- (29) Вони можуть бути в залежності від:
- виду борошна - житніми, пшеничними і житньо-пшеничними;

- рецептури - простими (з основної сировини) і поліпшеними (з додаванням допоміжної сировини - солоду, патоки, цукру, молочної сироватка, кмину або коріандру), в тому числі здобними;
 - способу випікання - формовими (у формі) і подовими або черневими (на поду);
 - форми - буханець, коровай, батон, плетінка, булка, булочка, калач та ін;
 - призначення - загального та спеціального дієтичного призначення (крім того, виробляють національні сорти хліба: лаваш, маца, коровай та ін.).
- (30) За масою хлібні вироби поділяються на хліб (вироби масою понад 500 г) і булочні вироби (500 г і менше), а булочні, у свою чергу, - на крупноштучні (200–500 г) і дрібноштучні (50-200 г). З групи поліпшених булочних виробів окремо виділяють здобні вироби (з вмістом цукру і жиру 14% і більше за рецептурою).
- (31) Отже, за споживчими характеристиками товар – «хліб та хлібобулочні вироби» замінників не має.
- (32) Пунктами 5.1. *Методики* передбачено, що товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.
- (33) Пунктом 5.2. *Методики* визначено, що при проведенні дослідження необхідно враховувати, що взаємозамінні товари належать до групи однорідних товарів (товарних груп), які розглядаються споживачем як один і той же товар (товарна група), і які можуть бути стандартизовані або диференційовані.
- (34) Як зазначено у пункті 5.4. *Методики*, диференційовані товари (товарні групи) характеризуються певними відмінностями споживчих властивостей, зовнішнього вигляду, якісних показників, термінів споживання, обсягів додаткових послуг (сервісного обслуговування), що дає можливість споживачам певним чином вирізняти переваги конкретного товару (товарної групи), який виробляється (реалізується) певним суб'єктом господарювання (продавцем), від інших аналогічних товарів (товарних груп) при задоволенні певного попиту.
- (35) Отже, товарні межі досліджуваного ринку визначались, керуючись пунктами 5.1., 5.2., 5.4. *Методики* та на підставі попередньо визначеної групи взаємозамінних товарів .
- (36) Враховуючи те, що:
- 1) основним видом діяльності хлібопекарських підприємств, зокрема, ТОВ «Сумська паляниця» є виробництво хліба та хлібобулочних виробів та його оптова реалізація;
 - 2) оборот товару (товарообіг) — рух товарів, пов'язаний з їхнім обміном на гроші й переходом від виробництва до споживання (<https://uk.wikipedia.org/wiki/>);
 - 3) перехід товару (хліба та хлібобулочних виробів) від виробництва до кінцевого споживання має дві ланки – оптову і роздрібну;
 - 4) першим етапом просування товару (хліба та хлібобулочних виробів) від виробника (хлібопекарського підприємства) до кінцевого споживача є його оптова реалізація ,
- товарними межами ринку визначено: «оптова реалізація хліба та хлібобулочних виробів».

3.Географічні територіальні межі ринку

- (37) При визначенні територіальних меж ринку враховано наступне:
1. Збереження належних споживчих властивостей та рівня якості товару (товарної групи), що обумовлюється досить незначним терміном його придатності

до вживання, що унеможливорює створення споживачами запасів хліба та хлібобулочних виробів.

Слід зазначити, що хліб та хлібобулочні вироби є товаром щоденного вжитку, а тому доставка їх до споживача в належній якості та з дотриманням споживчих властивостей повинна бути здійснена в мінімально короткі терміни, що можливо лише в межах певної території доставки.

2. Можливість щодо переміщення попиту на товар між територіями (районами) в межах м. Суми при збереженні належних споживчих властивостей та якості товару. При цьому попит на хліб та хлібобулочні вироби визначається саме з боку кінцевих споживачів, а саме населення, а не оптових покупців (суб'єктів господарювання, які здійснюють роздрібну реалізацію хліба та хлібобулочних виробів).

3. Попит на товар з боку кінцевих споживачів має меншу здатність до переміщення, ніж його пропозиція і обмежується в переважній кількості випадків територією м. Суми.

4. Традиційність зв'язків між виробником хліба та хлібобулочних виробів та кінцевими споживачами у м. Суми, яка обумовлена якістю, споживчими властивостями хліба та хлібобулочних виробів, а також їх асортиментом.

- (38) Зокрема, наявність у Товариства знаку для товарів «СП» в певній мірі може впливати на вибір мешканців м. Суми і тим самим підтверджує традиційність зв'язків між виробником та споживачами.
- (39) Виходячи з зазначеного, а також враховуючи, що у 2017 році із 10298 тон хліба та виробів хлібобулочних нетривалого зберігання, вироблених ТОВ «Сумська паляниця», 5817,4 тони, або 56,5% (лист Товариства від 5.03.2018 №05/132), було реалізовано у м. Суми, а ввезено конкурентами у м. Суми 1432,2 тони, територіальними (географічними) межами ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів визначена територія в межах м. Суми.
- (40) Коректність визначення територіальних (географічних) меж товарного ринку може бути перевірена дослідженням відкритості ринку з використанням показника ступеня відкритості ринку (СВР), який розраховується за формулою:

$$СВР = \frac{Q_v}{Q_{PT}} \cdot 100 [\%],$$

де Q_v - обсяг товару, ввезеного на відповідний ринок з-за меж цього ринку;

Q_{PT} - загальний обсяг реалізації (придбання) товару (товарної групи) на ринку в певних

територіальних (географічних) межах.

- (41) За розрахунком, ступінь відкритості ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів в межах м. Суми в 2017 році (далі - Ринок) СВР складає 19,75 % (1432,2:7249,6x100%). Отже, з огляду на те, що СВР < 30%, відповідно до пункту 6.3. *Методики* територія м. Суми коректно визначена як територіальні (географічні) межі Ринку.

4. Часові межі ринку

- (42) Відповідно до пункту 7.1. *Методики* часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило – один рік), протягом якого відповідна сукупність

товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару із сталою структурою.

- (43) З огляду на те, що в рамках розгляду справи №02-06/24-2018 досліджується цінова поведінка Товариства у 2017 році, часовими межами ринку визначено 2017 рік.

5. Перелік споживачів

- (44) За інформацією, одержаною від гравців задіяного ринку, основними покупцями товару у виробників хліба та хлібобулочних виробів у досліджуваному періоді були:

ТОВ «АТБ-маркет» (ТОВ «Сумська паляниця», ТОВ «Роменський завод продтоварів», товариство з додатковою відповідальністю «Охтирський хлібокомбінат»),

ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» (товариство з додатковою відповідальністю «Охтирський хлібокомбінат»),

ФОП Зелена Л.А. (ТОВ «Роменський завод продтоварів»),

ФОП Ільченко А.В. (ТОВ «Роменський завод продтоварів»),

ФОП Клочко О.М. (ТОВ «Роменський завод продтоварів»),

ФОП Мірошніченко В.О. (ТОВ «Роменський завод продтоварів»),

ФОП Сидоренко Н.Г. (ТОВ «Роменський завод продтоварів»),

ТОВ «Аграрник» (ТОВ «Шлях»),

Сумський обласний спеціалізований диспансер радіаційного захисту населення (ТОВ «Шлях»),

комунальний заклад Сумської міської ради «Сумська міська клінічна лікарня №4» «Сумська міська дитяча клінічна лікарня Святої Зінаїди», Сумська дирекція ПАТ «Укрпошта» (ТОВ «Шлях»),

ТОВ «Епіцентр К», Сумський національний аграрний університет, комунальний заклад Сумської міської ради «Сумська міська дитяча клінічна лікарня Святої Зінаїди» (ТОВ «Лебединський хлібозавод»),

дитячі садки, школи, заклади громадського харчування.

- (45) Споживачами хліба та хлібобулочних виробів виробництва Товариства у 2017 році були: комунальна установа Сумської обласної ради «Сумський геріатричний пансіонат для ветеранів війни та праці»;

комунальний заклад Сумської обласної ради «Сумська обласна гімназія - інтернат для талановитих та творчо обдарованих дітей»;

комунальний заклад Сумської обласної ради «Сумський обласний клінічний госпіталь ветеранів війни»;

комунальна установа «Сумська обласна дитяча клінічна лікарня»;

Сумська центральна районна клінічна лікарня;

Обласний комунальний заклад «Сумський обласний клінічний онкологічний диспансер»;

Сумський обласний центр соціально-психологічної реабілітації дітей,

що закупили хліб та хлібобулочні вироби на торгах за бюджетні кошти.

- (46) Втім кінцевими споживачами хліба та хлібобулочних виробів є населення (громадяни, які безпосередньо придбають товар у торговельній мережі, а також через заклади громадського харчування, установи та заклади, що придбають товар за державні кошти (лікувально-профілактичні заклади, шкільні та дошкільні навчальні заклади).

6. Розрахунок часток суб'єктів господарювання на Ринку

- (47) За інформацією ТОВ «Сумська паляниця» (лист від 05.03.2018 №05/132, отриманий на вимогу голови територіального відділення від 28.02.2018 №02-

10/358), його конкурентами, які діяли на ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів в межах м. Суми у 2017 році, були такі суб'єкти господарювання:

ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс «Кулиничівський», товариство з додатковою відповідальністю «Охтирський хлібокомбінат» (далі – ТзДВ «Охтирський хлібокомбінат»), ТОВ «Лебединський хлібо завод», ФОП Дронь В.В.

- (48) В ході дослідження ринку зазначені суб'єкти господарювання (окрім ФОП Дронь В.В.), в свою чергу, назвали суб'єктів господарювання, яких вони вважають конкурентами на Ринку (окрім названих), зокрема, ТзДВ «Охтирський хлібокомбінат» вважає конкурентом також ТОВ «Роменський завод продтоварів» та ПП Коба С.Г. При цьому ТОВ «Лебединський хлібо завод», ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс «Кулиничівський» не зазначило своїх конкурентів на Ринку.
- (49) Слід зазначити, що в ході дослідження Ринку з'ясовано, що ФОП Дронь В.В., на відміну від попередніх років, у 2017 році не здійснював господарської діяльності на ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів на території Сумської області, зокрема, в межах м.Суми. Втім на потужностях, які раніше ним використовувались, у 2017 році виробництво хліба та хлібобулочних виробів та їх подальшу оптову реалізацію здійснювало ТОВ «Шлях» (співзасновником якого виступає ФОП Дронь В.В.).
- (50) Що стосується ПП Коба С.Г. (с.Улянівка, Білопільського району Сумської обл.), лист із вимогою про надання інформації, направлений зазначеному суб'єкту господарювання, був повернутий поштою за відсутністю адресата. За повідомленням Улянівської селищної ради, ПП Коба С.Г. у попередні роки здійснював господарську діяльність із хлібопечення (приватна пекарня) на території зазначеної селищної ради, у 2017 році така діяльність останнім не провадилась.
- (51) В ході дослідження ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів суб'єктам господарювання, яких визначено конкурентами, було направлено вимоги голови територіального відділення про надання інформації, зокрема, про обсяги реалізації хліба та хлібобулочних виробів в межах м. Суми, перелік конкурентів та основних споживачів хліба та хлібобулочних виробів в межах м. Суми.
- (52) При визначенні обсягу ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів у 2017 році в межах м. Суми використовувалась інформація суб'єктів господарювання, які діяли протягом 2017 року на Ринку, про обсяги реалізації хліба та хлібобулочних виробів в межах м. Суми у зазначений період. Виходячи із наданої гравцями Ринку інформації, обсяг Ринку за даними 2017 року склав 7752,2 тон.
- (53) Отже, частка Товариства на ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів в територіальних (географічних) межах міста Суми склала 75,0 % (розрахунок частки Відповідача – додаток №1).

7.Перелік потенційних конкурентів та бар'єрів вступу на Ринок

- (54) Відповідно до *Методики* потенційними конкурентами вважаються такі суб'єкти господарювання: які мають матеріально-технічну базу, кадри, технології тощо, але з різних причин не реалізують ці можливості; які виготовляють товари (товарні групи), що складають товарні межі ринку, але не реалізують їх на відповідному ринку; нові суб'єкти господарювання, які можуть вступити на ринок.

- (55) Потенційними конкурентами ТОВ «Сумська паляниця» на Ринку можуть розглядатись усі хлібопекарські підприємства, які вважають, що транспортування хліба та хлібобулочних виробів до м.Суми задля оптових поставок у роздрібну торговельну мережу, закладам громадського харчування, лікувально-профілактичним закладам, шкільним та дошкільним навчальним закладам є економічно доцільним.
- (56) Так, наприклад, у 2010-2011 роках на ринку «оптова реалізація хліба та хлібобулочних виробів» в межах м.Суми окрім інших також діяли ТОВ «Хотінь хліб», ТОВ «Хлібо завод Степанівський», ЗАТ «Хлібо завод «Салтівський» (м.Харків), ВАТ «Конотопський хлібокомбінат», ТОВ «Севар-хліб» (м.Тростянець); у 2012-2013 роках - ПАТ «Глухівський хлібокомбінат», ПАТ «Шосткинський хлібокомбінат», ТОВ «Контакт Плюс».
- (57) Значним бар'єром щодо вступу на Ринок є обмеження за попитом, обумовлене щорічним скороченням споживання хліба в Україні (дослідження Київського національного торговельно-економічного університету «Проблеми та перспективи розвитку хлібопекарської галузі в Україні», Поліщук І.І., Ящишена Я.О., розміщено на <http://www.allbest.ru/>), зокрема, і в м.Суми. Так, обсяг ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів в межах м.Суми за даними 2010 року становив 15834,4 тони (справа №03-06/01-2011); за даними 2011 року – 17 543,2 тони (справа №03-06/05-2012); за даними 2012 року – 17254,4 тони (справа №03-06/20-2013); за даними 2017 року – 7752,2 тон (справа №02-06/24-2017).
- (58) Інший бар'єр - світова кон'юнктура ціни на зерно, оскільки коливання цих цін впливають на рівень цін на зерно в Україні, а відтак і на ціни на борошно як основну сировину для хлібопекарської промисловості.
- (59) В цілому для хлібопекарської галузі характерні відносно низькі вхідні та вихідні бар'єри, що сприяють формуванню низької, але стабільної прибутковості бізнесу. В галузі відсутні законодавчі обмеження, нові підприємства можуть отримати доступ до ресурсів, технологій та каналів збуту продукції. Для відкриття нових великих промислових підприємств необхідне залучення великих капітальних інвестицій через високу вартість сучасного хлібопекарського обладнання; для малих підприємств суттєвим є інший бар'єр – вищі витрати виробництва та неможливість економії на масштабах, порівняно з хлібозаводами, які мінімізують свої витрати за рахунок виробництва великих обсягів хліба. Зазначені фактори складають *економічні бар'єри* щодо вступу на досліджуваний ринок.
- (60) *Адміністративними бар'єрами* щодо вступу на ринок оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів є вимоги статей 23 та 25 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», зокрема, щодо необхідності отримання експлуатаційного дозволу (у разі використання у виробництві хліба та хлібобулочних виробів продуктів тваринного походження) або державної реєстрації потужності з виробництва харчових продуктів (на які не вимагається отримання експлуатаційного дозволу).

8. Установлення монопольного (домінуючого) становища

- (61) Як зазначалось вище, дослідженням встановлено, що частка ТОВ «Сумська паляниця» на зазначеному ринку у 2017 році значно перевищувала 35%, склавши 75,0 %
- (62) Вищезазначене дає підстави адміністративній колегії Відділення визнати, що ТОВ «Сумська паляниця» відповідно до частини 2 статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання, що займав

монопольне (домінуюче) становище на ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів в межах м. Суми у 2017 році з часткою, що перевищує 35%.

VI. ЗЛОВЖИВАННЯ МОНОПОЛЬНИМ (ДОМІНУЮЧИМ) СТОВИЩЕМ НА РИНКУ

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

- (63) Товариство виробляє не лише хліб та хлібобулочні вироби, але і торти, тістечка; вироби здобні підвищеної калорійності; пироги, пиріжки, пончики; хлібці хрусткі, сухарі, грінки та вироби подібні підсмажені; пряники та вироби аналогічні; печиво солодке, включаючи слойоне, крім частково чи повністю покритого шоколадом або іншими сумішами, що містять какао; вироби макаронні, локшина та вироби борошняні подібні; квас; суміші і тісто для виготовлення хліба, тістечок, кондитерських виробів, хлібців хрустких вафель, сухарів (основне виробництво). Окрім основного виробництва за наявності і функціонування котельні також виробляється пара, якою опалюються приміщення Товариства та житловий будинок за адресою: вул. 9 Січня, 17, м.Суми. Втім основним видом готової продукції ТОВ «Сумська паляниця», виходячи із показників статистичних звітів Терміновий звіт про виробництво промислової продукції (товарів, робіт, послуг) №1 (місячна), форма якого затверджена наказом Держстату України від 05.08.2014 №222, є хліб та хлібобулочні вироби.
- (64) Відповідно до пункту 12 постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 року №1548 «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)» (далі - Постанова №1548) в Україні було запроваджено державне регулювання цін на основні види продовольчих товарів як на етапі виробництва, оптової реалізації, так і в роздрібній торговельній мережі.
- (65) Так, Постанова №1548 передбачала повноваження обласних державних адміністрацій щодо встановлення граничних рівнів рентабельності виробництва борошна та хліба певної рецептури. Втім Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову від 22.09.2016 № 656 «Про реалізацію пілотного проекту щодо тимчасового обмеження застосування постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 р. № 1548 та постанови Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 р. № 1222». Пілотний проект стосувався тимчасового зупинення державного регулювання на продукти харчування, зокрема, на хліб.
- (66) Постановою Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 №394 державне регулювання цін на основні продовольчі товари, передбачене Постановою №1548, з 1 липня 2017 року було взагалі скасоване. Зокрема, скасування державного регулювання цін на продукти (і супутні послуги) торкнулося граничних рівнів рентабельності виробництва борошна і хліба соціальних сортів.
- (67) Отже, встановлення ТОВ «Сумська паляниця» оптово-відпускних цін на хліб та хлібобулочні вироби у досліджуваній період відбувалось в умовах вільного ціноутворення.
- (68) Товариство підвищувало оптово-відпускні ціни на хліб та хлібобулочні вироби (далі – *Хліб*) з 24.01.2017 – на 10 відсотків та з 22.08.2017 – на 10 відсотків до попередніх (для магазинів мережі ТОВ «АТБ-маркет», ТОВ «ЕКО», ТОВ «Сільпо» в два етапи - з 16.08.2017 на 5,0 % та з 22.08.2017 – ще на 5, 0 %, про що зазначено у листі Товариства від 15.08.2017 №05/372). При цьому наприкінці 2016 року оптово-відпускні ціни на хліб та хлібобулочні вироби вже зазнали

росту порівняно з попередніми: з 11.10.2016 - на 6,0 -6,2 відсотки та з 22.11.2016 – на 5,0 відсотків.

- (69) За даним Товариства, за 2016 рік найбільші обсяги виробництва та, відповідно, реалізації продукції припадають на хліб Сумський новий овальний (соціальний)(далі – Сумський нов. ов.), хліб Ковпаківський подовий (далі – Ковпаківський под.), хліб Харитонівський подовий (далі – Харитонівський под.), хліб Косівщинський новий подовий (далі – Косівщинський нов.под.) та хліб Нахімовський новий подовий (далі – Нахімовський нов.под.); серед батонів найбільше вироблявся і реалізовувався батон Слов'янський (0,42 кг).
- (70) Динаміка зміни за цей період оптово-відпускних цін на окремі види хліба та хлібобулочних виробів представлена у таблиці додатку №2 (таблиця «Динаміка зміни оптово-відпускних цін на хліб та хлібобулочні вироби ТОВ «Сумська паляниця»).
- (71) Слід зазначити, що відповідно до пункту 7 Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України (далі – Комітет) від 5 березня 2002р. №49-р та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 1 квітня 2002р. за №317/6605, підвищення цін, що дорівнює або перевищує 5 відсотків, використовується як значиме.
- (72) За таких обставин в рамках розгляду справи досліджено питання обґрунтованості підвищення Товариством оптово-відпускних цін на *Хліб* з 24.01.2017 та з 22.08.2017 .
- (73) Слід зазначити, що формування оптово-відпускних цін на хліб та хлібобулочні вироби ґрунтується на загальних принципах калькулювання собівартості одиниці промислової продукції: враховуються нормовані (на 1 тн) прямі витрати на одиницю продукції та планові загальновиробничі, адміністративні витрати та витрати на збут (що залежать від об'єму виробництва продукції, тобто, від масштабу виробництва). При цьому варто зазначити, що при калькулюванні виробничої собівартості *Хліба* планування та розрахунок витрат здійснюються на основі нормативного методу із урахуванням податків і зборів, галузевих норм використання матеріальних та паливно-енергетичних ресурсів, ставок (обов'язкових платежів), прогнозного індексу цін виробників промислової продукції на запланований рік.
- (74) Пунктом 3.1.4. наказів від 04.01.2016 №1-вд «Про організацію бухгалтерського обліку й облікову політику на підприємстві ТОВ «Сумська паляниця» на 2016 рік» (далі – *Наказ про облікову політику на 2016 рік*) та від 03.01.2017 №1-вд «Про організацію бухгалтерського обліку й облікову політику на підприємстві ТОВ «Сумська паляниця» на 2017 рік» (далі - *Наказ про облікову політику на 2017 рік*) визначено, що амортизація основних засобів Товариством здійснюється із застосуванням прямолінійного методу в бухгалтерському обліку та в податковому обліку з урахуванням мінімально допустимих строків корисного використання згідно із статтею 145 ПКУ.
- (75) *Наказом про облікову політику на 2016 рік та Наказом про облікову політику на 2017 рік* також передбачено первісну вартість запасів у бухгалтерському обліку формувати з урахуванням пунктів 9-15 П (С)БО 9 «Запаси». При цьому транспортно-заготівельні витрати, пов'язані з придбанням запасів, відносити на бухгалтерський рахунок 202.00, з придбанням борошна – на рахунок 201.2.; розподіл транспортно-заготівельних витрат відноситься пропорційно вартості запасів, які вибувають, згідно з вимогами П (С)БО 9 «Запаси».
- (76) При відпуску запасів у виробництво їх оцінку передбачено здійснювати за методом середньозваженої собівартості відповідно до пункту 16 П (С)БО 9 «Запаси».

- (77) Як визначено пунктом 10 П (С)БО 16 «Витрати», до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються:
 прямі матеріальні витрати;
 прямі витрати на оплату праці;
 інші прямі витрати;
 змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.
- (78) Перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) установлюються підприємством.
- (79) Так, пунктами 3.6.1. *Наказу про облікову політику на 2016 рік та Наказу про облікову політику на 2017 рік* затверджено перелік і склад статей виробничої собівартості продукції (рахунок 23):
- затрати на придбання сировини, матеріалів, напівфабрикатів, і комплектуючих виробів, необхідних для виробництва готової продукції (вартість поворотних відходів виключається);
 - оплата праці основних робітників, відрахування до соціальних фондів обов'язкового страхування;
 - втрати на виправлення браку;
 - амортизація виробничого обладнання;
 - змінні загальновиробничі витрати;
 - розподілені постійні загальновиробничі витрати.
- (80) *Наказом про облікову політику на 2016 рік та Наказом про облікову політику на 2017 рік* передбачено:
- (81) *«Загальновиробничі витрати розподіляти на кожну одиницю виробництва, виходячи з обсягу випуску продукції. При плануванні та списанні загальновиробничих витрат між основним виробництвом та виробництвом пари (котельня) за основу розподілу прийняти коефіцієнт питомої ваги фактичних витрат природного газу цих видів виробництв в загальному обсязі використання природного газу підприємством в цілому, в свою чергу для розподілу загальновиробничих витрат на вироби основного виробництва – за основу розподілу прийняти об'єм випуску в натуральному виразі»* (пункт 3.6.1.).
- (82) *«При плануванні та списанні адміністративних витрат між основним виробництвом та виробництвом пари (котельня) за основу розподілу прийняти коефіцієнт питомої ваги фактичних витрат природного газу цих видів виробництв в загальному обсязі використання природного газу підприємством в цілому, в свою чергу для розподілу адміністративних витрат на вироби основного виробництва – за основу розподілу прийняти об'єм випуску в натуральному виразі»* (пункт 3.6.3.).
- (83) *«При плануванні і фактичному списанні витрати на збут за основу розподілу прийняти об'єм випуску продукції в натуральному виразі (пункт 3.6.4.)».*
- (84) У листі від 02.02.2017 №05/71 (залучено до матеріалів справи) Товариство зазначило: *«При проведенні розрахунків щодо формування цін на готові вироби в якості запланованих обсягів виробництва на майбутні періоди підприємством беруться фактичні дані минулих періодів поточного року, оскільки підприємство не має стабільних та визначених щомісячних заявок з торгівлі, які є основою для чіткого їх виконання».*
- (85) Отже, при плануванні оптово-відпускних цін прямі витрати у складі повної собівартості Хліба мають визначатися за нормами, зокрема, витрати на борошно і допоміжні матеріали – за Рецептурою певного виду хліба чи хлібобулочного виробу, затвердженою директором ТОВ «Сумська паляниця» та узгодженою генеральним директором ДП «Сумистандартметрологія»; витрати на оплату праці – за розцінками на 1 тону продукції основної заробітної плати та розцінками на 1

тону продукції додаткової заробітної плати; витрати на паливо (природний газ, електроенергія) - за нормами витрат умовного палива на виробництво 1 тн готової продукції, а саме: природного газу – 128,84 куб. м, електроенергії – 93,19 кВт.

- (86) Детальний (повний) розрахунок визначення ТОВ «Сумська паляниця» технологічної, загальновиробничої норми витрат природного газу та електричної енергії, що діяли у досліджуваній період при розрахунку оптово-відпускних цін на хліб та хлібобулочні вироби, Товариством не надавався.
- (87) Накладні витрати (загальновиробничі, адміністративні, витрати на збут) в розрахунку на 1 тн готової продукції передбачено визначати, базуючись на відповідних фактичних витратах за попередній період.
- (88) Дані про щомісячні обсяги готової продукції, яка вироблялась ТОВ «Сумська паляниця» у 2015 році (вересень - грудень), у 2016 році та 2017 році (січень-вересень) наведено у додатку №3.

Щодо підвищення оптово-відпускних цін з 24.01.2017

- (89) При поясненні причин та підстав для підвищення оптово-відпускних цін на хліб та хлібобулочні вироби з 24.01.2017 ТОВ «Сумська паляниця» зазначає у листі від 19.01.2017 №05/40 (залучено до матеріалів справи), що зазначене «зумовлено значним і постійним зростанням витрат, що входять до складу собівартості продукції, а саме :
- (90) зростання загальнодержавних соціальних гарантій – підвищення розміру мінімальної заробітної плати з 01.12.2016 (яка становила 1450 грн. і була врахована при попередньому формуванні цін) та з 01.01.2017 буде становити 3200грн. (тобто збільшиться на 45%);
- (91) зростання вартості послуг сторонніх організацій та інших витрат, підприємство отримало численні повідомлення-попередження про збільшення вартості послуг з 01.01.2017 рік, зокрема ПАТ «Сумське автотранспортне підприємство 15955» повідомило про підвищення вартості послуг по лотковому та контейнерному транспорті на 40% з 01.01.2017 року;
- (92) зростання вартості основної сировини – «борошно». Ціни на борошно змінюються (підвищуються) і підприємство не має чіткої визначеності щодо ціни на борошно в майбутні періоди. За даними комерційних постачальників ціни на борошно в найближчий час зростуть не менш ніж на 10 %;
- (93) зростання вартості допоміжної сировини та матеріалів в середньому на 5-19 %. Слід відзначити, що для виробництва та упаковки продукції підприємство закуповує імпортну сировину і матеріали, вартість яких зростає відповідно до офіційного валютного курсу;
- (94) суттєве зростання «Загальновиробничих витрат», «Адміністративних витрат» та «Витрат на збут» за попередні звітні періоди в 2016 році, на основі яких планувалися вище вказані витрати при підвищенні цін з 24.01.2017 року» (мовою оригіналу).
- (95) Досліджуючи питання впливу перелічених факторів зростання цін на Хліб та аналізуючи відповідну інформацію Товариства та з інших джерел, встановлено таке.
- (96) І. Щодо впливу на оптово-відпускні ціни на Хліб, введені з 24.01.2017 (далі – Ціни з 24.01.2017), підвищення на державному рівні мінімальної заробітної плати варто зазначити таке.
- (97) Відповідно до Звітів з праці №1-ПВ (місячна) фонд оплати праці усіх штатних працівників Товариства за вересень 2016 року склав 1865,2 тис.грн. (середня облікова кількість штатних працівників 660), за жовтень 2016 року – 1914,8

тис.грн(середня облікова кількість штатних працівників 660)., за листопад 2016 року – 1848,4тис.грн. (середня облікова кількість штатних працівників 656), за грудень 2016 року – 1 839,4 тис.грн. (середня облікова кількість штатних працівників 659), за січень 2017 рік – 2369,5 тис.грн. (середня облікова кількість штатних працівників 662) , за лютий 2017 року – 2308,2 тис.грн. (середня облікова кількість штатних працівників 661) , за березень 2017 року – 2400 тис.грн. (середня облікова кількість штатних працівників 671), за квітень 2017 року - 2348,8 тис.грн. (середня облікова кількість штатних працівників 665), за травень 2017 року – 2434,5 тис.грн.(середня облікова кількість штатних працівників 657), за червень 2017 року – 2416,7 тис.грн.(середня облікова кількість штатних працівників 653), за липень 2017 року -2317,8 тис.грн.(середня облікова кількість штатних працівників 657), за серпень 2017 року -2412,4 тис.грн. (середня облікова кількість штатних працівників 660), а вересень 2017 року – 2362,5 тис.грн.(середня облікова кількість штатних працівників 667).

- (98) Отже, середня заробітна плата по підприємству за вересень 2016 року при середньообліковій кількості працівників 660 осіб склала 2826 грн., за жовтень 2016 року при середньообліковій кількості працівників 660 осіб – 2901грн., за листопад 2016 року – 2817 грн., за грудень 2016 року - 2791 грн., за січень 2017 року -3579 грн. , за лютий 2017 року -3491грн. , за березень 2017 року – 3576 грн., за квітень 2017 року - 3532 грн., за травень 2017 року – 3705грн., за червень 2017 року - 3700 грн., за липень 2017 року - 3527 грн.
- (99) Виходячи з викладеного, середня заробітна плата штатних працівників по підприємству зазнала змін та підвищилась з листопада 2016 року по січень 2017 року на 27%, з листопада 2016 року по липень 2017 року (період застосування Цін з 24.01.2017)– на 25,2%.
- (100) Аналіз розрахунків оптово-відпускних цін на основні (найбільший обсяг виробництва) види хліба в частині витрат на оплату праці (з відрахуваннями) у складі прямих витрат показав таке :

Таблиця 1

№№ з/п	Назва хліба та хлібобулочних виробів	Витрати на оплату праці (з відрахуваннями) у складі прямих витрат , грн.		Підвищення, (+) %
		з 22.11.2016	з 24.01.2017	
1.	Хліб Сумський нов.	339,11	411,52	21,3
2.	Хліб Нахімовський ов.под.	285,76	336,87	17,8
3.	Хліб Косівщинський ов.под.	285,76	336,87	17,8
4.	Хліб Ковпаківський нов.под.	285,76	336,87	17,8
5.	Хліб Харитонівський под.	285,76	336,87	17,8
6.	Батон Український	621,57	739,27	18,9
7.	Батон Слов'янський	621,57	739,27	18,9

- (101) За поясненням Товариства, наданим на вимогу голови Відділення від 06.03.2017 №02-10/443 (лист від 15.03.2017 №05/145, залучений до матеріалів справи), «розрахунок розцінки 1 тони готової продукції на кожний вид асортименту складається із суми розцінки на 1 тону продукції основної заробітної плати та розцінки на 1 тону продукції додаткової заробітної плати . Розцінка на 1 тону готової продукції основної заробітної плати розраховується діленням суми

тарифних ставок основного персоналу за зміну на норму виробітку даного виду продукції за зміну. Розцінка на 1 тону додаткової заробітної плати складається із суми розцінок на 1 тону за нічні години – 40% від денної тарифної ставки згідно таблицю обліку робочого часу та в залежності від графіків виходу на роботу основного складу бригад; відпускні (в розрахунок береться тільки 24 календарних дня основної щорічної відпустки)» (мовою оригіналу).

- (102) Згідно із зазначеним поясненням, при виробництві хліба Сумський нов., Збручанський, Нахімовський, Ковпаківський, Косівщинський, Харитонівський, Зарічний форм., батонів Український, Слов'янський, «До чаю», Слобожанський прямі витрати на оплату праці сформовані так:

Таблиця 2

Назва виробу	Вага готового виробу, кг	Чисельність персоналу, осіб	Сума тарифних ставок за зміну, грн.	Норма виробітку за зміну, тн	Основна заробітна плата на 1 тн ГП*, грн.	Додаткова заробітна плата на 1 тн ГП, грн.	Разом розцінка на 1 тн ГП, грн.
Хліб Сумський нов.	0,750	9	2030,36	8,2	247,60	89,71	337,31
Хліб Збручанський	0,750	9	2017,93	7,8	302,84	109,73	412,57
Хліб Нахімовський ов.под.	0,820	9	2030,36	9,0	225,60	50,52	276,12
Хліб Косівщинський ов.под.	0,820	9	2030,36	9,0	225,60	50,52	276,12
Хліб Ковпаківський под.	0,820	9	2030,36	9,0	225,60	50,52	276,12
Хліб Харитонівський под.	0,820	9	2030,36	9,0	225,60	50,52	276,12
Хліб Зарічний форм.	0,600	11	2468,81	6,5	379,82	77,54	457,36
Хліб Зарічний овал. под.	0,600	9	2027,93	7,1	285,62	58,31	343,93
Батон Український	0,42	10	2252,72	4,55	495,1	110,86	605,96
Батон Слов'янський	0,42	10	2252,72	4,55	495,1	110,86	605,96

*ГП – готова продукція

- (103) Отже, Товариство при формуванні оптово-відпускних цін на Хліб керується принципами відрядної форми оплати праці, застосовуючи у розрахунку норму виробітку продукції .
- (104) Згідно із приписами Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» до складу прямих витрат на оплату праці включаються заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

- (105) Як свідчать дані Товариства (лист від 15.03.2017 №05/145, додатки №1, 2, залучений до матеріалів справи), обсяги виробництва *Хліба* за місяць у 2017 році не відповідають нормам виробітку за зміну, що враховані при плануванні прямих витрат на оплату праці, оскільки за місяць виробляється значно менше *Хліба* по видам, аніж мало б бути вироблено згідно із наведеними вище нормами виробітку за зміну.
- (106) За інформацією ТОВ «Сумська паляниця», наданою на вимогу голови Відділення від 19.06.2019 №02-10/1190 (лист від 01.07.2019 №05/424), у період з січня по вересень 2017 року Товариство здійснювало виробництво *Хліба* у 2 зміни за добу.
- (107) За таких обставин, як свідчить аналіз, фактичні обсяги виробництва *Хліба* по видам за місяць так співвідносяться із обсягами, передбаченими при плануванні прямих витрат на оплату праці (далі – *передбачені при плануванні*):

Таблиця 3

Назва виробу	Обсяги виробництва за січень 2017 року, тн			Обсяги виробництва за лютий 2017 року, тн		
	фактичні	<i>передбачені при плануванні витрат на основну заробітну плату*</i>	Різниця (+, -)	фактичні	<i>передбачені при плануванні витрат на основну заробітну плату*</i>	Різниця (+, -)
Хліб Сумський нов.	207	508	- 207	210	459,2	-249,2
Хліб Збручанський	32	483	-451	21	436,8	-415,8
Хліб Нахімовський ов.под.	32	558	-526	45	504	-459
Хліб Косівщинський ов.под.	45	558	-513	48	504	-456
Хліб Ковпаківський под.	52	558	-506	48	504	-456
Хліб Харитонівський под.	53	558	-505	51	504	-453
Хліб Зарічний форм.	12	403	-391	10	364	-354
Батони (усі)	165	282,1	-117,1	166	254,8	-88,8

*розраховано множенням норми виробітку за зміну на кількість змін (2) та на кількість днів у відповідному місяці

- (108) Отже, виходячи із врахованих при плануванні оптово-відпускних цін на *Хліб* (в частині прямих витрат на оплату праці) норм виробітку за зміну у січні 2017 року мало було б виготовлено не 207 тн, а 508 тн хліба Сумський нов.; не 32 тн, а 483 тн хліба Збручанський; не 32-53тн, а по 558 тн хліба Нахімовський ов.под., Косівщинський ов.под., Ковпаківський под., Харитонівський под.

(109) Із зазначеного випливає, що за зміну вироблялись в середньому значно менші обсяги *Хліба*, ніж по нормі:

Таблиця 4

Назва виробу	Норма виробітку за зміну, тн	Фактичний середній виробіток за зміну у січні 2017 р.	Різниця (менше)	Фактичний виробіток за зміну у лютому 2017 р.	Різниця (менше)
Хліб Сумський нов.	8,2	3,338	в 2,45 раз	3,75	в 2,18 раз
Хліб Збручанський	7,8	0,516	в 15,1 раз	0,375	в 20,8 раз
Хліб Нахімовський ов.под.	9,0	0,516	в 17,4 рази	0,803	в 11,2 рази
Хліб Косівщинський ов.под.	9,0	0,725	в 12,4 рази	0,857	в 10,5 раз
Хліб Ковпаківський под.	9,0	0,838	в 10,7 раз	0,857	в 10,5 раз
Хліб Харитонівський под.	9,0	0,854	в 10,5 раз	0,910	в 9,9 раз
Хліб Зарічний форм.	6,5	0,193	в 33,7 рази	0,178	в 36,5 раз
Батони (усі)	4,55 (кожен вид)	2,661 (усі види)	в 1,7 раз	2,964 (усі види)	в 1,535 раз

(110) Аналогічна ситуація склалась і в наступні місяці 2017 року.

(111) Отже, враховані у розрахунках *Цін на Хліб з 24.01.2017* витрати на заробітну плату з відрахуваннями (прямі витрати) є завищеними.

(112) При цьому, наприклад, за січень, лютий 2017 року прямі витрати на оплату праці (з відрахуваннями), розраховані на фактичний обсяг виробництва хліба та на запланований на відповідний місяць по нормі виробітку, мали б скласти (наведено у таблиці):

Таблиця 5

Назва виробу	Прямі витрати на оплату праці (з відрахуваннями) при виробництві <i>Хліба</i> за січень 2017 року, грн.			Прямі витрати на оплату праці (з відрахуваннями) при виробництві <i>Хліба</i> за лютий 2017 року, грн.		
	на фактичний обсяг*	на обсяг, запланований по нормі виробітку**	Різниця (+, -)	на фактичний обсяг*	на обсяг, запланований по нормі виробітку**	Різниця (+, -)
Хліб Сумський нов.	85184,64	209052,16	+123867,52	86419,2	188969,984	+102550,784
Хліб Збручанський	16106,88	243113,22	+227006,34	10570,14	219858,912	+209288,77

Хліб Нахімовський ов.под.	10779,84	162708,21	+151928,37	15159,15	169782,48	+154623,
Хліб Косівщинський ов.под.	15159,15	187973,46	+172814,31	16169,76	169782,48	+168165,
Хліб Ковпаківський под.	17517,24	187973,46	+170456,22	16169,76	169782,48	+168165,
Хліб Харитонівський под.	17854,11	187973,46	+170119,35	122718,82	188365,996	+65647,1
Хліб Зарічний форм.	6695,76	224865,94	+224798,24	5579,8	203104,72	+197524
Батони	121979,55	157406,158	+35426,6	122718,82	142173,3	+19454,4
Всього	291277,17	1 561 066,068	+1269788, 89	395505,45	1451 820,35	+105631

*розраховано множенням розцінки на 1 тн ГП на фактичний обсяг виробництва певного виду хліба та хлібобулочних виробів

**розраховано множенням розцінки на 1 тн ГП на можливий пр. виконанні норм виробітку обсяг виробництва певного виду хліба та хлібобулочних виробів

- (113) Отже, при врахованій у розрахунках оптово-відпускних цін на *Хліб* розцінці на 1 тн готової продукції заплановані прямі витрати на оплату праці (з нарахуваннями) при двозмінній роботі робітників основного виробництва у січні 2017 року становлять 1 561 066 грн. проти прямих витрат на оплату праці (з нарахуваннями), визначених множенням витрат на 1 тн відповідного виду *Хліба* (згідно із розрахунками оптово-відпускних цін) на фактичний обсяг виробництва цього *Хліба*, у розмірі 291277,17 грн. (різниця 1269788,89 грн.), у лютому 2017 року, відповідно, 1451 820,35 грн. проти 395505,45 грн. (різниця 1056314,9 грн.).
- (114) Водночас у відомості по рахунку 23 «Виробництво» за січень 2017 року витрати на оплату праці склали 1 482 358 грн. (тобто, не лише на виробництві *Хліба*, а усіх, зайнятих на виробництві (макаронних виробів, кондитерських виробів тощо)), за лютий 2017 року - 1 402 380 грн.
- (115) Проаналізувавши витрати на оплату праці (з відрахуваннями) за даними журналів-ордерів по рахунку 91 «Загальновиробничі витрати», по рахунку 92 «Адміністративні витрати», по рахунку 93 «Витрати на збут» за період з жовтня 2015 року по вересень 2016 року, що взяті за основу при плануванні загальновиробничих, адміністративних витрат та витрат на збут у розрахунках оптово-відпускних *Цін на Хліб з 24.01.2017* та *Цін на Хліб з 22.11.2016*, встановлено, що планові витрати на оплату праці у складі накладних витрат на 1 тону готової продукції при їх розрахунку склали, відповідно, 895,248 грн. та 844,883грн. (порядок визначення наведено у додатку №4), тобто витрати на оплату праці у складі накладних витрат зросли на 5,9 %.
- (116) Втім, виходячи з того, що для розрахунку планових накладних витрат (загальновиробничих витрат, адміністративних витрат, витрат на збут), введених і з 22.11.2016, і з 24.01.2017, за базу було взято витрати одного і того ж періоду – з жовтня 2015 по вересень 2016 року, таке підвищення є штучним, позаяк є наслідком застосування при розрахунках планових витрат на 1 тону готової продукції різних обсягів готової продукції:

- при розрахунку *Цін на Хліб з 22.11.2016* використано дані про загальний обсяг готової продукції за період з жовтня 2015 року по вересень 2016 року, тобто за відповідний витратам період;
 - при розрахунку *Цін на Хліб з 24.01.2017* використано дані про загальний обсяг готової продукції за період з січня по грудень 2016 року, тобто за не відповідний витратам період.
- (117) Отже, планові витрати на оплату праці (з відрахуваннями) у складі накладних витрат, виходячи із порядку їх визначення, при розрахунку *Цін на Хліб з 24.01.2017* не мали зрости.
- (118) Виходячи із Розрахунків оптово-відпускних цін на *Хліб*, введених з 24.01.2017, питома вага витрат на оплату праці (з відрахуваннями) у повній собівартості *Хліба* (в розрахунку на одну тону) підвищилась у порівнянні із введеними з 22.11.2016 з 18,4% до 18,9% (+0,5%) (хліб Сумський нов.ов.), з 16,6% до 16,9% (+0,3%) (хліб Ковпаківський под., Косівщинський ов.под., Нахімовський ов.под., Харитонівський под.), з 16,7% до 16,8% (+0,2%) (батон Слов'янський), залишилась незмінною 16,7% (0%) (батон Український) (додаток №5). При цьому витрати на оплату праці (із відрахуваннями) у *Цінах на Хліб з 24.01.2017* було підвищено у порівнянні із витратами на оплату праці у попередніх цінах на 8,5% -10,3% .
- (119) Разом з тим, враховуючи викладене вище, ні прямі витрати на оплату праці, ні накладні (загальновиробничі, адміністративні витрати, витрати на збут) не мали підвищуватись при розрахунку *Цін на Хліб з 24.01.2017* у порівнянні з попередніми, введеними з 22.11.2016.
- (120) П. Щодо впливу на оптово-відпускні ціни на *Хліб*, введені з 24.01.2017, підвищення вартості послуг по лотковому та контейнерному транспорту на 40%
- (121) При з'ясуванні питання, яким чином «підвищення вартості послуг по лотковому та контейнерному транспорту на 40%» вплинуло на *Ціни з 24.01.2017* Відділення отримало інформацію Товариства про суб'єктів господарювання, які поряд з ПАТ «Сумське автотранспортне підприємство 15955» здійснюють (здійснювали) транспортування **спеціалізованим транспортом** хліба та хлібобулочних виробів на замовлення ТОВ «Сумська паляниця», що діяли у 2016 році та поточному періоді 2017 року, а саме ФОП Шаповал К.М. та ТОВ «Сумипрод Сервіс»; копії договорів, укладених ТОВ «Сумська паляниця» із зазначеними суб'єктами господарювання. Також було отримано і проаналізовано розрахунки тарифів ПАТ «Сумське автотранспортне підприємство 15955».
- (122) Слід зазначити, що Товариство згодом пояснило щодо посилення вартості послуг спеціалізованого транспорту з 01.01.2017 на 40% так: «Збільшення вартості послуг ПАТ «Сумське автотранспортне підприємство 15955» було наведено як приклад отриманого повідомлення-попередження про суттєве збільшення вартості послуг аж на 40%» (лист від 23.06.2017 №05/300, залучений до матеріалів справи).
- (123) Водночас Товариство зазначило (лист від 27.04.2017 №05/218, залучений до матеріалів справи), що *«підприємство при плануванні оптово-відпускних цін на продукцію власного виробництва взагалі не повинно враховувати витрати на «центровивіз» (термін Товариства), адже «центровивіз» в оптово-відпускній ціні не передбачено. В жодному кошторисі при формуванні оптово-відпускних цін підприємства також не заплановано :*
- витрат на послуги суб'єктів господарювання, які здійснюють транспортування хліба та хлібобулочних виробів спеціалізованим транспортом;

- витрат на паливно-мастильні матеріали , що необхідно для орендованого автопарку;

- витрат на заробітну плату та сплату внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування водіїв, що здійснюють перевезення власної готової продукції» (мовою оригінала).

- (124) Отже, посилення на підвищення ПАТ «Сумське автотранспортне підприємство 15955» чи іншими суб'єктами господарювання, що здійснювали перевезення Хліба спеціалізованим транспортом як на одну із причин підвищення з 24.01.2017 оптово-відпускних цін на Хліб є безпідставним.
- (125) III. Щодо впливу на оптово-відпускні ціни на Хліб, введені з 24.01.2017 підвищення закупівельних цін на борошно
- (126) Слід зазначити, що питома вага борошна в 1 тоні продукції «хліб та хлібобулочні вироби» згідно із рецептурою становить 73,9% - 80,3 %, а питома вага витрат на борошно у повній собівартості продукції , врахованих при формуванні цін, введених з 24.01.2017, становить 39,6 % - 47,6 % проти 40,6 % - 47,6 % (у порівнянні із діючими до цього, введеними з 22.11.2016) (без урахування зворотних відходів) (додаток № 6) «Питома вага борошна в 1 тоні продукції ТОВ «Сумська паляниця» згідно із рецептурою та витрати на борошно у повній собівартості продукції з 24.01.2017 та з 22.11.2016»).
- (127) Станом на 10.11.2016 Товариство мало запаси борошна:
- борошно пшеничне вищого гатунку - 100157,160 кг по ціні 4, 5318 грн./кг;
 - борошно пшеничне першого гатунку - 109721,724 кг по ціні 4, 4188 грн./кг;
 - борошно пшеничне другого гатунку - 42710,738 кг по ціні 4,1973грн./кг;
 - борошно житнє обойне - 2921,755 кг по ціні 4,5834 грн. /кг;
 - борошно житнє обдирне - 91007,485кг по ціні 3,9151 грн./кг (додаток №42 «Отчет о движении номенклатуры на складах за период 10.11.2017» до листа від 02.02.2017 №05/71, залученого до матеріалів справи); такі ціни на борошно і були враховані при формуванні оптово-відпускних цін на Хліб, введених з 22.11.2016).
- (128) На дату розрахунку Цін на Хліб з 24.01.2017 Товариство мало залишки борошна, а саме:
- борошно пшеничне вищого гатунку - 79173,851кг по ціні 4, 7732 грн./кг (на 5,3% більше);
 - борошно пшеничне першого гатунку - 59223,017 кг по ціні 4, 635 грн./кг (на 5,3% менше);
 - борошно пшеничне другого гатунку - 24341, 474 кг по ціні 4,1875грн./кг (на 0,3 % менше);
 - борошно житнє обойне - 2687, 055кг по ціні 4,5833 грн. /кг (на 0,1 % менше);
 - борошно житнє обдирне - 72362,135кг по ціні 4,0737 грн./кг (на 4,0% більше) (додаток №22 до листа від 02.02.2017 №05/71 «Отчет о движении номенклатуры на складах за период 10.01.2017», наданого на вимогу голови Відділення від 26.01.2017 №02-10/91). Виходячи із положень П(С)БО 9 «Запаси» та пунктів 3.3. Наказу про облікову політику на 2016 рік та Наказу про облікову політику на 2017 рік , зазначені ціни не враховують ПДВ (без ПДВ). Зазначені ціни на борошно (з округленням) було застосовано у розрахунку Цін на Хліб з 24.01.2017, а саме: на борошно пшеничне вищого гатунку – 4,77грн./кг, борошно пшеничне першого гатунку - 4,64грн./кг, борошно пшеничне другого гатунку - 4,19 грн./кг, на борошно житнє обдирне - 4,07грн./кг).
- (129) Було проаналізовано динаміку зміни за цей період закупівельних цін на борошно, зокрема, тих, що були враховані при формуванні оптово-відпускних цін на Хліб, введених з 24.01.2017 та діяли у попередній період та після введення цих цін (представлено у додатку №7 «Динаміка цін на борошно (без ПДВ) , що

постачалось ТОВ «Сумська паляниця» для потреб хлібопечення протягом періоду з листопада 2016 року по жовтень 2017 року»).

- (130) Як свідчать наведені дані, ціни на борошно, що враховано при розрахунку *Цін на Хліб з 24.01.2017*, підвищено у порівнянні з рахованими при формуванні попередніх оптово-відпускних цін на *Хліб*:

на борошно пшеничне вищого гатунку - на 5,3 %;
на борошно пшеничне першого гатунку - на 5,0 %;
на борошно житнє (обдирне) - на 4,0 %.

- (131) При цьому врахована у розрахунку *Цін на Хліб з 24.01.2017* ціна на борошно пшеничне другого гатунку нижче за передбачену попередніми цінами на 0,2%.

- (132) За інформацією Товариства (лист від 06.02.2017 №05/76, наданий на вимогу голови Відділення від 26.01.2017 №02-10/91, залучений до матеріалів справи), середньомісячна потреба підприємства у борошні у 2017 році у борошні для хлібопечення (планові дані) становить:

борошна пшеничного вищого гатунку – 260 тон;
борошна пшеничного першого гатунку – 300тон;
борошна пшеничного другого гатунку - 30 тон;
борошна житнього (обдирного) – 280 тон.

- (133) Отже, виходячи з цих даних, залишків борошна на дату формування *Цін на Хліб з 24.01.2017* могло вистачити:

борошна пшеничного вищого гатунку – на 9 днів;
борошна пшеничного першого гатунку – на 5,9 днів;
борошна пшеничного другого гатунку - на 24 дні;
борошна житнього (обдирного) – майже на 8 днів.

- (134) При цьому листом від 20.02.2017 №05/108 (наданий на вимогу голови Відділення від 26.01.2017 №02-10/91, залучений до матеріалів справи), Товариство зазначило, що «*так і не має чіткої визначеності щодо ціни на борошно в найближчий час*»; «*додатково повідомляємо, що станом на 20.02.2017 року підприємство вже закуповує: борошно пшеничне вищого гатунку за ціною 6000грн. з ПДВ /тн, що на 4,8% більше від запланованої при формуванні цін на 24.01.2017 року. Також підприємство повідомлене про щотижневе збільшення вартості на 50грн. з ПДВ/тн.; борошно пшеничне першого гатунку за ціною 5900 грн.з ПДВ/тн, що на 6 % більше від запланованої при формуванні цін на 24.01.2017року; борошно житнє обдирне за ціною 5050 грн. з ПДВ/тн, що на 3 % більше від запланованої при формуванні цін на 24.01.2017 року; борошно пшеничне другого гатунку за ціною 5300 грн. з ПДВ /тн - що на 5,5% більше від запланованої при формуванні цін на 24.01.2017року*» (мовою оригіналу).

- (135) В якості доказів були надані копії специфікацій до договорів поставки від 11.08.2015 №5-11/08 (із ПП «Зерно Торг») та від 01.11.2016 №574 (з ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України»). За даними Аграрної біржі (надано Товариством) на торги, що мали відбутись 20.02.2017, виставлялось борошно за ціною (на умовах EXW - відвантаження, перехід зобов'язань у місті відправки):

пшеничне вищого гатунку – за ціною 6100грн. (ДП «Неполоковецький КХП»);

пшеничне першого гатунку – за ціною 5500грн. (Філія ПАТ «ДПЗКУ» «Черняхівський елеватор»); 5520 грн. – (ДП «Радивилівський елеватор»); 5850 грн. (ДП «Полтавський комбінат хлібопродуктів», ДП «Неполоковецький КХП»); 6020грн. (ДП «Куліндорівський КХП»);

пшеничне другого гатунку - 5500грн. (ДП «Полтавський комбінат хлібопродуктів»), 5520 грн. (ДП «Неполоковецький КХП»).

- (136) Ціни на борошно, що закуповувалось підприємством хлібопечення, наведено у додатку 7.
- (137) Отже, ціни на борошно, закладені у розрахунки *Цін на Хліб з 24.01.2017*, відповідають цінам на борошно, наявне у Товариства на час формування цих цін. Починаючи з грудня спостерігається підвищення закупівельних цін на борошно, що придбавалось ТОВ «Сумська паляниця», і при цьому в цілому по Україні спостерігалось зростання цін на зазначену сировину для хлібопечення.
- (138) IV. Щодо впливу на оптово-відпускні ціни на *Хліб*, введені з 24.01.2017, зростання вартості допоміжної сировини та матеріалів
- (139) Стосовно зростання вартості допоміжної сировини та матеріалів в середньому на 5-19 %, що пов'язано із тим, що для виробництва та **упаковки** продукції підприємство закуповує імпортну сировину і матеріали, вартість яких зростає відповідно до офіційного валютного курсу, варто зазначити таке.
- (140) Витрати на допоміжну сировину та матеріали, віднесені з 24.01.2017 на собівартість хліба, у порівнянні із врахованими у *Цінах на Хліб з 22.11.2016* складають:
- хліб Зарічний нов. формовий - 539,89 грн. проти 501,75 грн.(збільшення на 7,6%);
 - хліб Ковпаківський подовий – 493,51 грн. проти 453,18 грн. (збільшення на 8,8%);
 - хліб Нахімовський нов. под. – 437,08 грн. проти 366,68 грн.(збільшення на 19,1 %);
 - хліб Косівщинський нов. под. – 498,66 грн. проти 458,33 грн.(збільшення на 8,7 %);
 - батон Український – 1933,84 грн. проти 1761, 88 грн. (збільшення на 9,7 %);
 - батон Слов'янський - 1913,66 грн. проти 1747,15 грн. (збільшення на 9,5%).
- (141) За даними Національного банку України (архів за 2016 рік (<https://minfin.com.ua/currency/nbu/usd/2016-03-01/>)) у листопаді 2016 року курс НБУ доллара США становив : на 01.11.2016 – 25,515 грн., на 16.11.2016 – 26,011 грн., на 17.11.2016 – 26,345 грн., на 22.11.2016 – 25,783 грн., на 30.11.2016 – 25,599 грн.; у грудні 2016 року становив: на 01.012.2016 -25,558 грн., на 16.12.2016 – 26,298 грн., на 30.12.2016 – 27,190 грн.
- (142) За даними Національного банку України (архів за 2017 рік (<https://minfin.com.ua/ua/currency/nbu/usd/2017-09-21/>)) у січні 2017 року курс доллара США становив: на 05.01.2017 – 26,692 грн., на 10.01.2017 – 27,020 грн., на 16.01.2017 – 27,669 грн., на 20.01.2016 – 27, 442 грн., на 31.01.2016 - 27,119 грн.; в подальшому: на 20.02.2017 – 27,173 грн., на 20.03.2017 – 27,160 грн., на 19.04.2017 – 26,837 грн., на 19.05.2017 – 26,393 грн., на 20.06.2017 – 26,023 грн.
- (143) Отже, станом, наприклад, на 16.01.2017 у порівнянні із початком листопада 2016 року курс доллара США підвищився на 8,44%, тоді як витрати на допоміжну сировину та матеріали у складі собівартості різних видів *Хліба* у розрахунках *Цін на Хліб з 24.01.2017* зросли більше (у порівнянні із цими витратами у складі *Цін на Хліб з 22.11.2016*).
- (144) Варто зазначити, що відповідно до П(С)БО 16 витрати на упаковку належать до витрат на збут та не мають прямо відноситись на собівартість продукції.
- (145) V. Щодо впливу на оптово-відпускні ціни на *Хліб*, введені з 24.01.2017, суттєвого зростання «Загальновиробничих витрат», «Адміністративних витрат» та «Витрат на збут» за попередні звітні періоди в 2016 році, на основі яких планувалися вище вказані витрати

- (146) ТОВ «Сумська паляниця» має котельню, що забезпечує опалення адміністративної будівлі та виробничих приміщень, а також багатопверхового житлового будинку (вул.9 Січня,17).
- (147) Як зазначалось вище, *Наказом про облікову політику на 2016 рік та Наказом про облікову політику на 2017 рік* передбачено, що при плануванні та списанні загальновиробничих витрат, адміністративних витрат між основним виробництвом та виробництвом пари (котельня) за основу розподілу має прийматись коефіцієнт питомої ваги фактичних витрат природного газу цих видів виробництв в загальному обсязі використання природного газу підприємством в цілому. Разом з тим, при аналізі розрахунку Планової собівартості теплової енергії, її виробництва, транспортування та постачання для житлового будинку за адресою:вул.9 Січня,17 ТОВ «Сумська паляниця» (далі - *розрахунок Планової собівартості теплової енергії для житлового будинку*), наданого на вимогу голови Відділення від 04.04.2017 №02-10/657 листом від 27.04.2017 № 05/218, з'ясовано, що при плануванні кошторисів «Загальновиробничих витрат» та «Адміністративних витрат» підприємство враховувало всю суму планових витрат на основне виробництво.
- (148) Слід зазначити, що Товариство з цього приводу пояснює: *«Коефіцієнт розподілу питомої ваги природного газу між основним виробництвом та виробництвом пари (котельня) в загальному обсязі використання природного газу при формуванні оптово-відпускних цін на хліб та хлібобулочні вироби підприємством не використовується у зв'язку з тим, що фактично постачальниками природного газу для основного виробництва та виробництва теплової енергії котельнею (для мешканців житлового будинку) є різні підприємства. А саме: постачальник газу на основне виробництво - ТОВ «Газоторгова компанія», а постачальник газу для мешканців будинку – ПАТ «НАК «Нафтогаз України» (мовою оригіналу)(лист від 13.06.2017 №05/280, наданий на вимогу голови Відділення від 30.05.2017 №02-10/1021; залучений до матеріалів справи).*
- (149) ТОВ «Сумська паляниця» також зазначило, що враховало виробництво пари - *«підприємство при формуванні та затвердженні планової калькуляції собівартості теплової енергії, її виробництва, транспортування та постачання для житлового будинку №17 за адресою по вул.9 Січня та при узгодженні тарифів виконавчим комітетом Сумської міської ради – запланувало та узгодило загальновиробничі, адміністративні витрати на рівні 0 (тобто коефіцієнта для розподілу витрат не має. Рішення про тарифи (їх розрахунки) – були офіційно оприлюднені на сайті Сумської міської ради в газеті «ДС-експрес»(«Данкор»)(мовою оригіналу) (лист від 27.04.2-17 №05/218, наданий на вимогу голови Відділення від 04.04.2017 №02-10/657, залучений до матеріалів справи).*
- (150) При цьому на вимогу голови Відділення від 14.03.2019 №02-10/498 Товариство надало, як зазначено у листі від 11.04.2019 №05/228, копію документу, яким виконавчим комітетом Сумської міської ради (далі – *Міськвиконком*) затверджено тариф на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання для житлового будинку, а також документів, яким погоджено підприємством загальновиробничі та адміністративні витрати, застосовані при розрахунку Планової собівартості теплової енергії, її виробництва, транспортування та постачання для житлового будинку по вул.9 Січня,17, у розмірі 0 грн.
- (151) Втім фактично було надано повторно *розрахунок Планової собівартості теплової енергії для житлового будинку* та копію рішення *Міськвиконкому* від 20.12.2016 №678 «Про тарифи на теплову енергію, що надається населенню ТОВ «Сумська паляниця»» (далі – *Рішення*), яким встановлено тариф на теплову енергію, що виробляється, транспортується та постачається ТОВ «Сумська

паляниця» мешканцям будинку, в розмірі 1165грн. за 1Гкал теплової енергії (з ПДВ); про порядок розрахунку зазначеного тарифу, зокрема, про розмір загальновиробничих та адміністративних витрат у *Рішенні* не йдеться.

- (152) Слід зазначити, що Порядок формування тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання, послуги з централізованого опалення та постачання гарячої води, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01.07.2011 за №869 (далі – *Порядок формування тарифів на теплову енергію*), визначає механізм формування тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання та застосовується під час установлення, зокрема, як в нашому випадку, органами місцевого самоврядування (далі – уповноважений орган) тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання. *Порядок формування тарифів на теплову енергію* визначає загальні вимоги до формування планованих витрат, що включаються до повної собівартості теплової енергії, її виробництва, транспортування та постачання. Серед інших витрат, до складу планованої виробничої собівартості включаються витрати на амортизацію основних засобів, загальновиробничі витрати, адміністративні витрати, витрати на збут (витрати, безпосередньо пов'язані із збутом теплової енергії споживачам). Планований прибуток визначається як сума коштів, що перевищує суму повної планованої собівартості, і спрямовується на здійснення необхідних інвестицій, погашення основної суми необхідних запозичень та/або інвестування за рахунок власного капіталу в необоротні матеріальні та нематеріальні активи для провадження ліцензованої діяльності, забезпечення необхідного рівня прибутковості капіталу власників. Для встановлення тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання ліцензіат (зокрема, ТОВ «Сумська паляниця») має подавати уповноваженому органу у друкованому та електронному вигляді заяву і розрахунки тарифів на планований період за встановленими такими органами формами з відповідними розрахунками, підтвердними матеріалами і документами, що використовувалися під час їх проведення.
- (153) Згідно із *розрахунком Планової собівартості теплової енергії для житлового будинку*, кількість природного газу, що потребується для виробництва теплової енергії на рік (за розрахунком – на 2016 рік), становить 97 336,21 куб.м, тоді як за 2016 рік ТОВ «Сумська паляниця» всього спожито 1 428 240 куб.м (лист Товариства від 11.04.2019 №05/228). Отже, питома вага природного газу, використаного у 2016 році на виробництво пари, у загальному обсязі використання природного газу - 6,8 %.
- (154) Якщо врахувати, що при плануванні Товариством використовувались загальновиробничі, адміністративні витрати і витрати на збут за період з жовтня 2015 року по вересень 2016 року, то за ці 12 місяців (рік) було використано 1 428 215,84 куб. м природного газу, а питома вага природного газу, використаного на виробництво пари, також становить 6,8%.
- (155) Таким чином, при плануванні *Цін на Хліб з 24.01.2017* кошториси загальновиробничих витрат та адміністративних витрат мали б бути скореговані – щонайменше 6,8% витрат мало відноситись на виробництво пари.
- (156) Однак варто відзначити, що за інформацією Товариства (дані таблиці по пункту 11, наведеної у листі 27.04.2017 № 05/218, залучений до матеріалів справи), питома вага природного газу, використаного на виробництво пари, фактично склала: за листопад 2016 року – 9,1%, за грудень 2016 року – 9,9%, за січень 2017 року – 10,7%, за лютий 2017 року – 13,3%.
- (157) Отже, неврахування у *розрахунку Планової собівартості теплової енергії для житлового будинку* загальновиробничих, адміністративних витрат призводить до

завищення зазначених витрат у складі собівартості *Хліба* при розрахунку *Цін на Хліб з 24.01.2017*.

(158) При цьому звертає на себе увагу той факт, що:

- фактичні загальновиробничі витрати за період з жовтня 2015 року по вересень 2016 року за даними журналів-ордерів по рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» склали 9 600 606 грн., тоді як при плануванні для розрахунку загальновиробничих витрат на 1 тону готової продукції (далі – ГП) фактичні загальновиробничі витрати за цей період враховані у розмірі 12 406 240 грн., тобто є завищеними на 29,2 %;

- фактичні адміністративні витрати за період з жовтня 2015 року по вересень 2016 року за даними журналів-ордерів по рахунку 92 «Адміністративні витрати» склали 9911946 грн., тоді як при плануванні для розрахунку адміністративних витрат на 1 тону готової продукції фактичні адміністративні витрати за цей період враховані у розмірі 5361690 грн., тобто є заниженими на 23,8 %;

- фактичні витрати на збут за період з жовтня 2015 року по вересень 2016 року за даними журналів-ордерів по рахунку 93 «Витрати на збут» склали понад 16330889 грн., тоді як при плануванні для розрахунку адміністративних витрат на 1 тону готової продукції фактичні адміністративні витрати за цей період враховані у розмірі 6747700 грн., тобто є заниженими на 23,8 %.

(159) З цього приводу Товариство зазначило (лист від 27.04.2017 №05/218, приєднаний до матеріалів справи):

«До структури загальної суми планових витрат «Витрати на збут» готової продукції у розрахунку оптово-відпускних цін, що були введені в дію з 24.01.2017 враховано:

-Оплата праці та сплата внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

-Оплата службових відряджень працівників;

-Оренда;

-Матеріали.

Інші витрати, в т.ч. на рекламу, амортизаційні відрахування, страхування – підприємством не було враховано при плануванні цін на готову продукцію» (мовою оригіналу).

(160) Також ТОВ «Сумська паляниця» наголошує (лист від 13.06.2017 №05/260):

«Звертаємо увагу, що в журналах-ордерах присутня бухгалтерська класифікація витрат, проте з метою ціноутворення підприємство враховує тільки частину таких витрат та використовує їх групування відповідно до мети управління витратами та ціноутворення. Загальний розмір всіх витрат (загальновиробничих, адміністративних, витрат на збут, інших операційних витрат) підприємства за даними бухгалтерського обліку відповідно до журналів-ордерів є більшим, ніж розмір витрат, врахований за основу при ціноутворенні» (мовою оригіналу).

(161) Листом від 11.04.2019 №05/228 зазначена позиція Товариством підтверджена.

(162) Характерним також є те, що розмір фактичних загальновиробничих витрат за місяць у жовтні, листопаді, грудні 2015 року був суттєво більшим за ці ж витрати за кожен місяць 2016 року; адміністративні витрати за місяць у 2016 році дійсно зазнали збільшення у порівнянні із 2015 роком; витрати на збут за місяць у 2016 році залишались стабільними у порівнянні із 2015 роком.

(163) Разом з тим, як свідчать розрахунки *Цін з 24.01.2017* та пояснення Товариства (лист від 02.02.2017 №05/71, залучений до матеріалів справи), *«для розрахунку планових цін, що були введені з 24.01.2017, були використані дані середньомісячних обсягів виробництва за 2016 рік, при цьому обсяг виробництва*

становив 13569 тн», «...проведення планування вищезазначених цін проводилось на базі даних бухгалтерського обліку за звітний період, що був закритий на момент формування цін (9 міс.2016 та 3 міс.2015)» (мовою оригіналу).

- (164) При цьому аналіз розрахунків оптово-відпускних цін на *Хліб*, введених з 24.01.2017, показав, що Товариство при визначенні планових загальновиробничих витрат, адміністративних витрат та витрат на збут на одиницю готової продукції застосовувало витрати за період з жовтня 2015 по вересень 2016 року (за 12 місяців), тоді як обсяг випуску готової продукції використано 13569 тон замість 14327 тн , що є обсягом випуску готової продукції за 12 місяців 2016 року , тобто за не відповідний період .
- (165) З огляду на застосування при плануванні *Цін на Хліб з 24.01.2017* фактичних загальновиробничих витрат, адміністративних витрат та витрат на збут за період з жовтня 2015 по вересень 2016 року (тобто, як і при розрахунку попередніх оптово-відпускних цін, введених з 21.11.2016) планові загальновиробничі витрати, адміністративні витрати та витрати на збут на одиницю готової продукції (з жовтня 2015 року по вересень 2016 року виготовлено 14 327 тон *Хліба*) мали б залишатись на тому ж рівні і при калькулюванні *Цін на Хліб з 24.01.2017*, а саме у розмірі, відповідно, 865,93 грн., 374,24 грн. та 470,98 грн. замість застосованих у розрахунках 914,31 грн. (на 5,5 % завищено), 395,14 грн. (на 5,5 % завищено) та 497,29 грн. (або на 5,5 % завищено). Отже, ТОВ «Сумська паляниця» маніпулює різними базовими періодами задля збільшення накладних витрат у планових розрахунках.
- (166) За таких обставин посилення при плануванні *Цін на Хліб з 24.01.2017* на суттєве зростання загальновиробничих витрат, адміністративних витрат та витрат на збут у попередні звітні періоди є безпідставним і некоректним.
- (167) В ході аналізу формування *Цін на Хліб з 24.01.2017* звертає на себе увагу певна невідповідність витрат на електричну енергію, природний газ (в натуральному та, відповідно, грошовому вимірі) у складі загальновиробничих витрат, адміністративних витрат та витрат на збут згідно із журналами ордерами по рахункам 92 «Адміністративні витрати» та 93 «Витрати на збут» та відповідно до наданої Товариством листом від 11.04.2019 №05/228 інформації «Дані про фактичні обсяги споживання ТОВ «Сумська паляниця» електричної енергії у вартісних та натуральних показниках з розбивкою по напрямкам використання» (далі - *Дані про обсяги споживання електричної енергії*) та «Дані про фактичні щомісячні обсяги споживання ТОВ «Сумська паляниця» природного газу (використано ТОВ «Сумська паляниця») у натуральних показниках (тис.м.куб.) та у вартісних показниках за період з жовтня 2015 року по грудень 2017 року з розбивкою по напрямкам використання» (далі – *Дані про обсяги споживання природного газу*).
- (168) Так, згідно із *Даними про обсяги споживання електричної енергії* витрати електричної енергії на загальновиробничі цілі за місяць у період з січня по липень 2017 року становили від 6112 грн.(квітень) до 7874 грн.(січень), проте у журналі-ордері по рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» ці витрати за кожен місяць складають понад 200 000 грн. (у січні 2017 року – 287916 грн., у березні 2017 року – 274 304 грн.), тобто перевищують їх практично у 30 разів (додаток №8).
- (169) Аналогічно, якщо згідно із *Даними про обсяги споживання електричної енергії* витрати на електричну енергію «на обслуговування та управління підприємством» за місяць у період з січня по липень 2017 року становили від 12450 грн. (травень) до 23560 грн. (липень), то відповідно до журналів-ордерів по рахунку 92 «Адміністративні витрати» ці витрати за кожен місяць

перевищують 43 000 грн. (43312 грн. у травні, 54155 грн. у липні), тобто майже втричі перевищують дані первинного бухгалтерського обліку.

- (170) При цьому за *Даними про обсяги споживання електричної енергії* витрати на електричну енергію при збуті продукції за місяць у період з січня по липень 2017 року становили від 456 грн. (липень) до 4795 грн. (січень), втім відповідно до журналів-ордерів по рахунку 93 «Витрати на збут» ці витрати за кожен місяць становлять 70 000 грн.
- (171) За 2016 рік загальновиробничі витрати, що взяті за базу при плануванні загальновиробничих витрат при розрахунку *Цін на Хліб з 24.01.2017*, також є різними: згідно із журналом-ордером по рахунку 91 за січень 2016 року витрати відсутні, а за *Даними про обсяги споживання електричної енергії* становлять 6086грн.; згідно із журналом-ордером по рахунку 91 за лютий 2016 року витрати склали 327 973 грн., а за *Даними про обсяги споживання електричної енергії* – 6642грн.; за квітень 2016 року згідно із журналом-ордером по рахунку 91 витрати склали 151 347 грн., а за *Даними про обсяги споживання електричної енергії* – 5670 грн.; за травень 2016 року, відповідно, 261 139 грн. проти 5306 грн.; за червень 2016 року, відповідно, 67 713 грн. проти 6951грн., за липень 2016 року, відповідно, 326516 грн. проти 6628 грн.; за серпень 2016 року, відповідно, 320863 грн. проти 6514грн., за вересень 2016 року, відповідно, 307070 грн. проти 6252 грн., тобто, дані журналів-ордерів по рахунку 91 за вказаний період перевищують показники *Даних про обсяги споживання електричної енергії* на 1 103 491 грн.(додаток 8).
- (172) Аналогічно згідно із журналом-ордером по рахунку 92 «Адміністративні витрати» за січень 2016 року витрати на електричну енергію склали 311405 грн. проти 9577 грн. за *Даними про обсяги споживання електричної енергії*; за лютий 2016 року, відповідно, 10934 грн. проти 9502грн; за березень 2016 року, відповідно, 307638 грн. проти 9446 грн; за квітень 2016 року, відповідно, 138028 грн. проти 9446 грн.; за червень 2016 року, відповідно, 294768 грн. проти 19102 грн. Отже, перевищення витрат на електричну енергію згідно із журналом-ордером над зазначеними витратами згідно із *Даними про обсяги споживання електричної енергії* за вказаний період становить 1 006 168 грн.
- (173) В журналах-ордерах по рахунку 93 «Витрати на збут» витрати на електроенергію у 2016 році відсутні, проте згідно із *Даними про обсяги споживання електричної енергії* такі витрати відображено у розмірі від 137 грн. (за червень) до 1565 грн. (за січень).
- (174) Якщо згідно із *Даними про обсяги споживання природного газу* за січень 2017 року витрати на природний газ «на обслуговування та управління підприємством» склали 20441,5 грн., то в журналі-ордері по рахунку 92 відображено витрати на суму 222711 грн., тобто більше ніж в 10 вищі; аналогічно за лютий, березень, квітень, травень, червень, липень 2017 року витрати на природний газ «на обслуговування та управління підприємством» становлять від 1000,5 грн. до 24441,5 грн., тоді як в журналі-ордері по рахунку 92 «Адміністративні витрати» відображено витрати на природний газ, які за кожен місяць зазначеного періоду складали понад 200 000 грн.(додаток №9). Перевищення витрат на природний газ у складі адміністративних витрат згідно із документами первинного обліку за вказаний період над показниками згідно із *Даними про обсяги споживання природного газу* становлять 1 407 358 грн.
- (175) Аналогічно витрати на природний газ «при збуті продукції» за місяць у період з січня по липень 2017 року згідно із *Даними про обсяги споживання природного газу* склали від 360,2 грн. (травень) до 8641,2 грн. (лютий), проте в журналі-ордері по рахунку 93 «Витрати на збут» відображено витрати на природний газ, які за кожен місяць зазначеного періоду складали понад 340 000 грн.

Перевищення витрат на природний газ у складі витрат на збут згідно із документами первинного обліку за період з січня по липень 2017 року над показниками згідно із *Даними про обсяги споживання природного газу* складає 2 237 440 грн.

- (176) *Дані про обсяги споживання електричної енергії та Дані про обсяги споживання природного газу* було також звірено із даними , відповідно, ПАТ «Сумиобленерго» (як електропередавальної організації)(лист від 21.03.2017 №17/3723 та від 21.03.2019 №17/3678) та ПАТ «Сумигаз» (як надавача послуг із розподілу природного газу) (листи від 20.03.2017 №Sm06.2-Сл-1551-0317 та від 21.03.2019 №400007.1-Сл-2756-0319), що ведуть облік споживання відповідного енергоносія. При цьому виявлено розбіжності по окремим місяцям досліджуваного періоду (з жовтня 2015 року по грудень 2017 року), проте на запитання щодо таких розбіжностей ТОВ «Сумська паляниця» наголосило, що «підприємство надає інформацію щодо обсягів споживання природного газу тільки на основі підписаних та завірених печатками актів приймання – передачі природного газу згідно умов договору» (лист від 11.04.2019 №05/228).
- (177) Як зазначено в розрахунках «План витрат природного газу та електричної енергії на виробництво 1 тн готової продукції на (період)», що являється додатком до розрахунків оптово-відпускних цін при кожній їх зміні, норма витрат газу на 1 тн готової продукції – 128,84куб.м, а норма витрат електричної енергії – 93,19 кВт.
- (178) Виходячи із зазначених норм та цін на природний газ (з транспортуванням магістральними та газорозподільними мережами) витрати на природний газ на 1 тн готової продукції у розрахунку *Цін на хліб з 24.01.2017* становлять 1092,92 грн.(без ПДВ), а витрат електричної енергії – 190,84 грн. (без ПДВ), відповідно, всього витрати на паливо – 1283,76 грн.
- (179) При цьому ціна природного газу (постачальник - ТОВ «Газоторгова компанія») врахована 7750 грн. за куб.м (без ПДВ) (додаткова угода від 20.01.2017 до договору від 30.12.2015), водночас згідно із додатковою угодою від 20.02.2017 зазначена ціна була знижена до 7 191,67 грн. за куб.м (без ПДВ), а згідно із додатковою угодою від 20.03.2017 - до 5666,67 грн. за куб.м (без ПДВ). Отже, при розрахунку *Цін на Хліб з 24.01.2017* було застосовано діючу ціну на природний газ, проте зазначена ціна протягом двох місяців зазнала суттєвих змін – була знижена на 27 %, що не вплинуло на розмір *Цін на Хліб з 24.01.2017* , які на цій підставі не переглядались.
- (180) Ціна на електричну енергію була врахована у розмірі 2,05 грн. (205 коп.) за кВт, тоді як зазначена ціна була вищою, ніж встановлена регулятором для ПАТ «Сумиобленерго», втім згідно із додатковою угодою від 03.06.2016 до договору купівлі-продажу електричної енергії від 03.06.2016, укладеного Товариством із ТОВ «Глобал Енерджі» (на той час - постачальником за нерегульованим тарифом), ціна 1кВт електричної енергії, що поставляється Товариству (2 клас напруги) становить 97,5% від рівня роздрібних тарифів, затверджених НКРЕКП для споживачів ПАТ «Сумиобленерго». На січень 2017 року для ПАТ «Сумиобленерго» було затверджено тариф 200,91 коп., на лютий 2017 року - 206,94коп., на березень 2017 року – 201,13коп., на квітень – 194, 36 коп., на травень 2017 року – 196,05коп., на червень 2017 року – 196,801коп., отже, ціна на електричну енергію постачальника ТОВ «Глобал Енерджі» становила: у січні 2017 року – 195,887 коп., на лютий 2017 року – 201,766 коп., на березень 2017 року – 196,10 коп., на квітень – 189,501 коп., на травень 2017 року – 191,148 коп., на червень 2017 року – 191,88 коп. Отже, при розрахунку *Цін на Хліб з 24.01.2017* застосовано завищені тарифи на електричну енергію, і при цьому під час їх застосування тарифи на електричну енергію до рівня 205 коп. за 1кВт не підвищувались.

- (181) Виходячи із норм витрат природного газу на 1 тн готової продукції (128,84куб.м), закладених у розрахунок *Цін на Хліб з 24.01.2017*, за березень 2017 року на виробництво фактичного обсягу готової продукції (1807тн) пішло 232813,88 куб.м газу на суму 1974906,4 грн., що на 118 073,88 куб.м, (на суму 1 149 734,2 грн.) перевищує обсяг природного газу, всього спожитий Товариством за березень, та на 124493,88 куб.м (на суму 1 195 898,9 грн.) перевищує обсяг фактично спожитого Товариством природного газу на виробництво (згідно із *Даними про обсяги споживання природного газу*); у квітні 2017 року, відповідно, 226114,2 куб.м (на суму 1918074,6 грн.) проти 103820 куб.м. (на суму 588296,7 грн.); у травні 2017 року, відповідно, 235004,16 куб.м. (на суму 1993486,08 грн.) проти 109770 куб.м. (на суму 585450,3 грн.); у червні 2017 року, відповідно, 233973,44 куб.м (на суму 1984743,72 грн.) проти 110180 куб.м (на суму 643710,5 грн.); у липні 2017 року, відповідно, 248918,88 куб.м (на суму 2111521,44 грн.) (аналітичні дані наведено у додатку №10).
- (182) Всього за березень-липень 2017 року перевищення нормативних витрат природного газу (врахованих у оптово-відпускних цінах) на фактично випущену готову продукцію над фактично спожитим за цей період природним газом (553580 куб.м на суму 3303270,7 грн.) склало 623 244,56 куб.м на суму 6679460,54 грн., що практично становить потребу Товариства у природному газі майже на півроку.
- (183) Зазначене свідчить про завищення прямих витрат (витрат на паливо) у плановій собівартості *Хліба* при розрахунку оптово-відпускних цін, введених з 24.01.2017.
- (184) Звертає на себе увагу, що така практика спостерігалась у в попередні періоди, зокрема, аналогічно, виходячи із планових норм витрат природного газу (такі ж, як враховані у *Цінах на Хліб з 24.01.2017*), за січень 2016 року витрати природного газу на фактично вироблену готову продукцію (1276 тн) мали скласти 164399,84 куб. м на суму 1158046,56 грн. При цьому за даними Товариства (лист від 11.04.2019 №05/228) за січень 2016 року підприємством всього спожито 139090 куб.м природного газу на суму 832789,4 грн., тобто закладені у ціни норми витрат природного газу призвели до перевищення витрат на газ для виробництва фактичного обсягу готової продукції на 25309,84 куб.м. порівняно з фактичними витратами природного газу, а також на 31729,84 куб.м на суму 363692,06 - порівняно із витратами природного газу на виробництво, що за *Даними про обсяги споживання природного газу* склали 132670 куб.м (на суму 794354,5 грн) (додаток 11).
- (185) У лютому 2016 року на виробництво фактичного обсягу готової продукції (1199 тн) мало витрачатись 154479,16 куб. м (на суму 1088164,44 грн.), тоді як всього за лютий 2016 року підприємство спожило 115390 куб. м. природного газу, або на 39089, 16 куб.м менше; на виробництво взагалі було спожито 108970 куб.м. на суму 647946 грн., що на 45509,16 куб. м (на суму 440218,44 грн.) менше за розрахунковий (врахований при формуванні цін) обсяг природного газу.

Щодо підвищення оптово-відпускних цін з 22.08.2017

- (186) В свою чергу, у поясненні щодо підвищення оптово-відпускних цін на *Хліб* з 22.08.2017 (планувалося з 23.08.2017) (далі – *Ціни на Хліб з 22.08.2017*) йдеться про таке (лист від 15.08.2017 №05/372, залучений до матеріалів справи):

«Підвищення цін на асортимент продукції, що випускається нашим підприємством, зумовлено значним і постійним зростанням вартості основної сировини – борошно, порівняння цін наведено у вигляді таблиці:

Таблиця 6

Найменування	Ціни на борошно, були враховані формуванні 24.01.2017	Ціни на борошно, що були враховані при формуванні цін 23.08.2017	%
вищий гатунок	5727,8	6458,0	12,7
перший гатунок	5562,0	6121,4	10,1
другий гатунок	5025,0	5878,2	17,0
житнє обдирне	4888,4	5056,7	3,4

*ціна з ПДВ (примітка наша)

Слід відзначити, що при формуванні оптово-відпускних цін враховується середньозважена вартість борошна на дату формування.

По факту підприємство на момент повідомлення про підвищення цін вже закуповує борошно за суттєво вищою ціною: пшеничне вищого гатунку 6610 грн. з ПДВ/тн (на 4,5% вище), житнє обдирне 5304 грн. з ПДВ (на 4,9 % вище).

Ціни на борошно змінюються (підвищуються) майже кожний тиждень і підприємство не має чіткої визначеності щодо ціни на борошно в майбутні періоди.

За даним комерційних постачальників ціни на борошно в найближчий час зростуть ще не менш ніж на 10-15 %.

Також на підвищення цін вплинуло і неспричинне зростання вартості допоміжної сировини та матеріалів: масло рослинне, цукор, сіль, маргарин, солод житній та інші сировина і матеріали в середньому на 1,5-21%.

Крім цього, на перегляд рівня оптово-відпускних цін підприємства також вплинуло зростання загально-виробничих витрат, адміністративних та витрат на збут, зростання вартості послуг сторонніх організацій та інше»(мовою оригіналу).

- (187) Досліджуючи питання впливу перелічених факторів зростання цін на Хліб та аналізуючи відповідну інформацію Товариства та з інших джерел, встановлено таке.
- (188) І.Щодо впливу на оптово-відпускні ціни на Хліб, введені з 22.08.2017, підвищення закупівельних цін на борошно слід зазначити, що у розрахунках цих цін витрати на борошно було підвищено у порівнянні із попередніми на 9,7 – 15,6 %:

Таблиця 7

Назва хлібобулочного виробу	Витрати на борошно для виготовлення 1 тн продукції, грн.		Підвищення витрат, грн.	Підвищення витрат, %
	з 24.01.2017	з 22.08.2017		
Сумський нов. ов.	3214	3561	347,0	10,7
Ковпаківський под.	3217,63	3536,19	318,56	9,9
Харитонівський под.	3196,89	3507,31	310,42	9,7

Косівщинський ов. под.	3217,63	3536,19	318,56	9,9
Нахімовський ов. под.	3259,11	3593,94	334,83	10,2
батон Слов'янський	3852, 68	4453,79	601,11	15,6
батон Український	3852, 68	4453,79	601,11	15,6

(189) Ціни на борошно, передбачені розрахунками *Цін на Хліб з 22.08.2017*, становили :

- борошна пшеничного вищого гатунку – 5430 грн./тн;
- борошна пшеничного першого гатунку – 5176грн./тн та 5180 грн./тн;
- борошна пшеничного другого гатунку – н/д;
- борошна житнього (обдирного) – 4 390 грн./тн.

(190) Таким чином, підвищення цін на борошно, враховане у *Цінах на Хліб з 22.08.2017*, у порівнянні із цінами на борошно, врахованими у *Цінах на Хліб з 24.01.2017*, склало :

- щодо борошна пшеничне вищого гатунку - 13,8 %;
- щодо борошна пшеничного першого гатунку - 11,7%;
- щодо борошна житнього обдирного – 7,7%.

(191) При цьому за інформацією ТОВ «Сумська паляниця» (лист від 06.09.2017 №05/400, наданий на вимогу голови Відділення від 26.03.2015 №03-10/922, залучений до матеріалів справи) закупівельні ціни на борошно, що постачалось останньому на етапі встановлення з 22.08.2017 нових оптово-відпускних цін на *Хліб*, складала за тону (без ПДВ):

пшеничне вищого гатунку – 5375 грн. (14.08.2017, постачальник ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація»); 5625грн. (21.08.2017, постачальник ПП «Зерно Торг»);

пшеничне першого гатунку - 5450грн. (21.08.2017, постачальник ПП «Зерно Торг»); 5041,66 грн. (14.08.2017, постачальник ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація»);

пшеничне другого гатунку – 4900 грн. (08.08.2017, постачальник ТОВ «Диканька Млин»);

житнє обдирне – 4333,33грн. (18.08.2017, 22.08.2017, постачальник ФОП Дементьев. В.І.); 4420 грн.(14.08.2017, 15.08.2017, 21.08.2017, постачальник Кролевецький КХП ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація»).

(192) За даними Товариства (лист від 27.06.2018 №05/300, наданий на вимогу голови Відділення від 30.05.2018 №02-10/793), залишки на підприємстві борошна (по видам) на дату розрахунку нових цін, зокрема, *Цін на Хліб з 22.08.2017* складала:

борошна пшеничного вищого гатунку – 44,1 тн по ціні 6532 грн.(з ПДВ), або 5443,33грн. (без ПДВ);

борошна пшеничного першого гатунку – 38,7 тн по ціні 6268грн. (з ПДВ), або 5223,33грн. (без ПДВ);

борошна пшеничного другого гатунку - 7,1 тн по ціні 5880 грн. (з ПДВ), або 4900грн. (без ПДВ);

борошна житнього (обдирного) – 28 тн по ціні 5263 грн.(з ПДВ), або 4385,83грн. (без ПДВ).

- (193) Отже, підвищення цін на борошно, враховане у *Цінах на Хліб з 22.08.2017*, у порівнянні із цінами на борошно, врахованими у *Цінах на Хліб з 24.01.2017*, має економічне обґрунтування.
- (194) Разом з тим, слід зазначити, що дані про потребу борошна на 1 тону продукції (хліб Сумський нов., Нахімовський ов.под., Косівщинський ов.под., Харитонівський под., Ковпаківський под., батони Український нов. та Слов'янський), питому вагу борошна в собівартості зазначеної продукції наведено у додатку №12. Із цих даних випливає, що при розрахунку *Ціни на Хліб з 22.08.2017* Товариство підвищило потребу борошна на 1 тону продукції стосовно хліба Сумський нов. з 743,5 кг до 749,06 кг, стосовно батона Український нов. та батона Слов'янський (а також підвищення потреби у борошні з 807 кг до 819,3 кг щодо інших видів батонів, як то До чаю, Слобожанський, Гірчичний).
- (195) При цьому варто зазначити, що при збереженні потреби борошна на 1 тону продукції витрати на борошно у собівартості 1 тони продукції склали б:
щодо хліба Сумського нов. – 3533,85 грн. ($3561: 0,74906 \times 0,7435 \text{ тн} = 3533,85$) замість 3561 грн. (на 27,15 грн. менше);
щодо батонів (Український нов., Слов'янський) – 4384,13 грн. ($4453,79: 819 \times 807 = 4384,13$) замість 4453,79 грн. (на 69,66 грн. менше).
- (196) Таким чином, Товариством завищено витрати на борошно у собівартості *Хліба*, оптово-відпускні ціни на який встановлено з 22.08.2017, за рахунок штучного підвищення потреби борошна на тону відповідної продукції (хліб Сумський нов., батони, окрім батона Здоров'я).
- (197) II. Щодо впливу на оптово-відпускні ціни на *Хліб*, введені з 22.08.2017, зростання загальновиробничих витрат, адміністративних та витрат на збут
- (198) Як свідчать дані первинного бухгалтерського обліку Товариства, у 2017 році спостерігалось суттєве зростання у порівнянні із 2016 роком загальновиробничих витрат та витрат на збут; адміністративні витрати, навпаки, зменшено. Так, якщо загальновиробничі витрати у 2016 році, зокрема, у жовтні становили – 950974 грн., у листопаді – 971091 грн., у грудні – 948954 грн., то в січні - червні 2017 році (період, взятий для планування з 22.08.2017) ці витрати склали від 1207702 грн. до 1394847 грн.; якщо витрати на збут у 2016 році, зокрема, у жовтні становили 2021347 грн., у листопаді – 1943677 грн., у грудні – 2148260 грн., то в січні - червні 2017 році ці витрати склали від 2457271 грн. до 2646748 грн. (в липні – 2970268 грн.). Якщо адміністративні витрати у 2016 році становили, наприклад, у жовтні – 2021348 грн., у листопаді – 1074825 грн., у грудні – 1109052 грн., то в січні - червні 2017 році ці витрати склали від 724646 грн. до 797818 грн.
- (199) Вище зазначалось, що значну частку у перелічених витратах, що зросли у 2017 році, займають витрати на електричну енергію та природний газ. При цьому за даними первинного бухгалтерського обліку витрати на електричну енергію та природний газ у період з січня по червень значно перевищують відповідні витрати згідно із *Даними про обсяги споживання електричної енергії та згідно із Даними про споживання природного газу* (додатки №8, 9).
- (200) Перевищення витрат на природний газ у складі адміністративних витрат згідно із документами первинного обліку за період з січня по червень 2017 року над показниками згідно із *Даними про обсяги споживання природного газу* становлять 1007 221 грн.
- (201) Перевищення витрат на природний газ у складі витрат на збут згідно із документами первинного обліку за період з січня по липень 2017 року над

показниками згідно із *Даними про обсяги споживання природного газу* складає 2 237 052 грн.

- (202) III. Щодо впливу подорожчання допоміжної сировини на рівень *Цін на Хліб з 22.08.2017* слід зазначити, що з огляду на незначні потреби у зазначеній сировині відповідно до Рецептури, затвердженої керівником Товариства та узгодженої із ДП «Сумистандарттехнологія» (хліб Нахімовський – 3,4 кг на 100кг борошна; хліб Сумський нов. – 2,1кг на 100кг борошна; хліб Ковпаківський – 3,5 кг на 100кг борошна), а також на те, що питома вага витрат на зазначену сировину у складі собівартості хліба Сумського нов. становила 0,9%, а знизилась до 0,8% у *Цінах на Хліб з 22.08.2017*, хліба Харитонівський знизилась з 7,3% до 6,6%, хліба Ковпаківський под. та Косівщинський нов. под. знизилась з 6,8 % до 6,2%, хліба Нахімовський знизилась з 6,0% до 5,6%, вплив зазначеного фактора не може вважатись суттєвим.
- (203) Разом з тим, звертає на себе увагу значна питома вага витрат на допоміжну сировину у собівартості батонів, зокрема, батона Український нов. – 19,8% у собівартості продукції, ціни на яку встановлено з 24.01.2017, та 19,2% - у собівартості продукції, ціни на яку встановлено з 22.08.2017, тоді як відповідно до Рецептури потреба у допоміжній сировині на 100кг борошна не є визначальною (батон Український нов.наріз. – 14кг на 100кг борошна).
- (204) Окрім викладеного вище, звертає на себе увагу той факт, що застосований при визначенні *Цін на Хліб з 24.01.2017* у порівнянні із попередніми рівень планової рентабельності (у відсотках та, відповідно у абсолютній сумі) мав тенденцію до підвищення, що при зростаючій повній собівартості хліба та хлібобулочних виробів свідчить про суттєве підвищення планової прибутковості зазначеної продукції.
- (205) Зокрема, по окремим видам батонів з 24.01.2017 передбачено підвищення рівня рентабельності з 39,1 %– 48,5 % до 41,2 % - 52, 8%, внаслідок чого у оптово-відпускній ціні 1 тн, наприклад, батона «Слобожанський» при повній собівартості 9569,25 грн. плановий прибуток складає 5053,77 грн. (планова рентабельність 52,8 %).
- (206) В абсолютній сумі підвищення з 24.01.2017 прибутковості батонів у порівнянні із попереднім періодом складає щонайменше 600 грн. на 1 тн продукції. Водночас по різних видах хліба рівень планової рентабельності з 24.01.2017 підвищено з 11,5 % - 17,4 % до 15,9 % - 20,3%, в абсолютній сумі підвищення сягає 300 грн. на 1 тн продукції. Дані про зміну планового рівня рентабельності, передбаченого при розрахунках *Цін на Хліб з 24.01.2017* та з *Цін на Хліб з 22.08.2017* наведено у таблиці:

Таблиця 8

Назва хліба хлібобулочного виробу	Плановий рівень рентабельності при розрахунку <i>Цін на Хліб з 22.11.2016</i> , %/ грн.	Плановий рівень рентабельності при розрахунку <i>Цін на Хліб з 24.01.2017</i> , %/ грн.	Плановий рівень рентабельності при розрахунку <i>Цін на Хліб з 22.08.2017</i> , %/ грн.
Батон Український	47,4/4273,99	50,1/4883,07	39,0/4519,6
Батон До чаю	48,5/4343,73	51,3/4961,18	39,4/4554,44
Батон Слов'янський	47,6/4288,28	50,4/4902,84	39,3/4545,77

Батон Слобожанський	48,1/4315,77	52,8/5053,77	39,1/4528,96
Батон Гірчичний	39,1/3857,17	41,2/4407,67	33,6/4183,38
Батон Здоров'я	15,6/1497,01	19,2/1970,02	13,8/1634,37
Хліб Нахімовський	17,4/1173,32	20,3/1466,28	14,9/824,2
Хліб Косівщинський	16,5/1118,76	19,9/1446,04	15,1/1254,57
Хліб Ковпаківський	16,6/1123,97	20,0/1451,25	15,1/1258,68
Хліб Харитонівський	16,3/1106,32	19,7/1434,46	15,0/1248,6

- (207) Слід зазначити, що за даними Державної служби статистики України (лист від 14.12.2017 №043-01/182-17, отриманий на вимогу голови Відділення від 08.11.2017 за №02-10/1939) рентабельність операційної діяльності виробництва хліба та хлібобулочних виробів нетривалого зберігання за 2016 рік в Україні склала 2,3%, а за 9 місяців 2017 року – 2,0 %, тобто плановий рівень рентабельності Відповідача значно перевищує середній (фактичний) по Україні .
- (208) При встановленні оптово-відпускних цін на хліб та хлібобулочні вироби з 22.08.2017 рівень планової рентабельності у відсотках дещо знижено, проте в абсолютній сумі зазначене коригування не є суттєвим; плановий прибуток на 1 тн продукції залишається вищим, ніж було враховано при формуванні оптово-відпускних цін на *Хліб*, застосовуваних до 24.01.2017 (введених з 22.11.2016).
- (209) Зазначене не заборонено в умовах вільного ціноутворення (відсутності державного регулювання цін), проте може свідчити про те, що ціноутворення Товариства щодо хліба та хлібобулочних виробів (монопольної продукції) відбувається в умовах відсутності конкурентного тиску з боку інших гравців ринку.
- (210) З огляду на викладене, підходи, застосовані ТОВ «Сумська паляниця» при формуванні оптово-відпускних цін на хліб та хлібобулочні вироби, введених в дію з 24.01.2017 та з 22.08.2017., призвели до встановлення економічно необґрунтованих цін.
- (211) Варто зазначити, що у випадку, коли домінуюча фірма є продавцем, ціни вважаються несправедливими, якщо вони надмірно високі. При цьому орієнтиром є певна умовна ціна, яка мала б існувати за наявності значної, ефективної конкуренції на ринку. Задля визначення конкурентної ціни варто розглянути сусідній географічний ринок або суміжний ринок , який має конкурентну структуру, тобто порівняти ціни, яким надається оцінка, з цінами, що склались на аналогічному чи суміжному товарному ринку в інших територіальних межах.
- (212) Цінами, встановленими в умовах конкуренції, вважаються ціни, встановлені в ході проведення торгів (тендерів). Так, за інформацією *Товариства* (лист 03.12.2018 за №05/625), отриманою на вимогу голови Відділення від 16.11.2018 за №02-10/1648, останнє приймало участь у торгах щодо закупівлі хліба та хлібобулочних виробів у 2017 році , проведеними такими Замовниками: комунальною установою Сумської обласної ради «Будищанський психоневрологічний інтернат» (далі – КУ СОР «Будищанський психоневрологічний інтернат») (ідентифікатор торгів UA-2016-12-08-000538-а, дата проведення 27.12.2016, договір від 10.01.2017 №1);

Білопільською ЗОШ - інтернатом ім. А.С.Макаренка (далі – Білопільська ЗОШ – інтернат) (ідентифікатор торгів UA-2016-12-09-000032-b, дата проведення 21.12.2016, договір від 04.01.2017 №120);

комунальною установою Сумської обласної ради «Сумський геріатричний пансіонат для ветеранів війни та праці» (далі – КУ СОР «Сумський геріатричний пансіонат для ветеранів війни та праці») (ідентифікатор торгів UA-2016-12-27-001142-b, дата проведення 12.01.2017, договір від 24.01.2017 №03);

комунальною установою Сумської обласної ради «Воронізький будинок-інтернат для громадян похилого віку та інвалідів» (далі – КУ СОР «Воронізький будинок-інтернат для громадян похилого віку та інвалідів») (ідентифікатор торгів UA-2016-12-29-000406-c, дата проведення 05.01.2017, договір від 11.01.2017 №2);

комунальним закладом «Охтирська центральна районна лікарня» (далі - КЗ «Охтирська центральна районна лікарня») (ідентифікатор торгів UA-2017-01-10-000035-a, дата проведення 18.01.2017, договір від 26.01.2017 №10);

комунальною установою Сумської обласної ради «Конотопський дитячий будинок-інтернат» (далі – СУ СОР «Конотопський дитячий будинок-інтернат»)(ідентифікатор торгів UA-2017-01-13-001173-b, дата проведення 01.02.2017, договір від 20.02.2017 №2002/1);

комунальним закладом «Тростянецька центральна району лікарня» (далі – КЗ «Тростянецька центральна району лікарня») (ідентифікатор торгів UA-2017-01-16-00356-a, дата проведення 25.01.2017, договір від 01.02.2017 №30);

комунальним закладом Сумської обласної ради «Сумська обласна гімназія - інтернат для талановитих та творчо обдарованих дітей» (далі – КЗ СОР «Сумська обласна гімназія -інтернат для талановитих та творчо обдарованих дітей»)(ідентифікатор торгів UA-2017-02-07-000027- b, дата проведення 13.02.2017, договір від 17.02.2017 №48/17XP);

Державним ліцеєм-інтернатом з посиленою військово-фізичною підготовкою «Кадетський корпус імені І.Г. Харитоненка» (далі - *Кадетський корпус імені І.Г. Харитоненка*)(ідентифікатор торгів UA-2017-02-20-001045-c, дата проведення 09.03.2017, договір від 01.04.2017 №18);

комунальним закладом Сумської обласної ради «Третя обласна спеціалізована психіатрична лікарня» (далі – КЗ СОР «Третя обласна спеціалізована психіатрична лікарня») (ідентифікатор торгів UA-2017-02-20-000664-a, дата проведення 27.02.2017, договір від 03.03.2017 №26);

комунальним закладом Сумської обласної ради «Сумський обласний клінічний госпіталь ветеранів війни» (далі –КЗ СОР «Сумський обласний клінічний госпіталь ветеранів війни») (ідентифікатор торгів UA-2017-03-09-001011-b, дата проведення 17.03.2017, договір від 23.03.2017 №87);

комунальною установою «Сумська обласна дитяча клінічна лікарня» (далі – КУ«Сумська обласна дитяча клінічна лікарня») (ідентифікатор торгів UA-2017-03-14-001329-b, дата проведення 23.03.2017, договір від 03.04.2017 №37);

Сумською центральною районною клінічною лікарнею (ідентифікатор торгів UA-2017-03-14-001412-a, дата проведення 24.03.2017, договір від 31.03.2017 №108-рл);

Обласним комунальним закладом «Сумський обласний клінічний онкологічний диспансер» (далі - ОКЗ «Сумський обласний клінічний онкологічний диспансер»)(ідентифікатор торгів UA-2017-03-16-000649- b, дата проведення 23.03.2017, договір від 01.04.2017 №90);

Сумським обласним центром соціально-психологічної реабілітації дітей (ідентифікатор торгів UA-2017-03-24-000090-a, дата проведення 03.04. 2017, договір від 10.04.2017 №25).

- (213) Користуючись інформацією про оптово-відпускні ціни на хліб та хлібобулочні вироби Товариства, встановлені ним в умовах конкуренції, Відділенням було проведено порівняння оптово-відпускних цін на монопольну продукцію з цінами, що пропонувались *Товариством* у цінових пропозиціях на торги та фактично застосовувались при поставках Замовникам (порівняльний аналіз наведено у додатку 13).
- (214) Наведені дані свідчать про те, що ціна реалізації за конкурентною процедурою зменшувалась на 6,4 – 70,5% від встановлених Відповідачем оптово-відпускних цін.
- (215) Проведене порівняння цінової поведінки ТОВ «Сумська паляниця» та інших гравців ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів в межах м.Суми показав (додаток 14), що в усіх конкурентів оптово-відпускні ціни на *Хліб* є нижчими за Товариство, окрім ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс «Кулиничівський», частка якого на ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів в межах м.Суми за даними 2017 року складала 10,6 % проти 75 %, що належать Відповідачу. Товариство не зазнає значної конкуренції на *Ринку*, зокрема, цінової внаслідок відносно невеликого розміру часток, які належать конкурентам.
- (216) Аналіз розрахунків оптово-відпускних цін на *Хліб*, зокрема, встановлених з 24.01.2017 та з 22.08.2017, показав, що визначальним при підвищенні зазначених цін на 10 % (кожного разу) були не об'єктивні фактори, зокрема, підвищення закупівельних цін на борошно в Україні, витрат на заробітну плату (з відрахуваннями) з причини підвищення мінімальної заробітної плати в державі, на що посиляється Товариство у своїх поясненнях, а інших складових, що залежать виключно від ведення господарської діяльності підприємством, зокрема, загальновиробничих витрат та витрат на збут, а також невиправдане підвищення планової прибутковості продукції.
- (217) Отже, матеріалами справи спростовано економічну обґрунтованість оптово-відпускних цін на хліб та хлібобулочні вироби, введених ТОВ «Сумська паляниця» з 24.01.2017 та з 22.08.2017, та доведено, що такі ціни неможливо було встановити в умовах конкуренції.
- (218) Встановлення Товариством економічно необґрунтованих оптово-відпускних цін на *Хліб* може призвести до ущемлення інтересів споживачів монопольної продукції із-за необхідності оплачувати вартість *Хліба* за завищеними цінами, зокрема, кінцевих споживачів, які придбають його за роздрібними цінами (в роздрібній торговельній мережі), оскільки такі ціни розраховуються на основі оптово-відпускних цін виробника (із застосуванням торговельної надбавки (націнки)).

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ЩОДО ЗЛОВЖИВАННЯ ВІДПОВІДАЧЕМ МОНОПОЛЬНИМ (ДОМІНУЮЧИМ) СТАНОВИЩЕМ

- (219) Ураховуючи вищезазначене, дії ТОВ «Сумська паляниця», що полягали у встановленні з 24.01.2017 та з 22.08.2017 економічно необґрунтованих оптово-відпускних цін на хліб та хлібобулочні вироби, кваліфікуються як порушення, передбачене пунктом 2 статті 50, частиною 1 та пунктом 1 частини 2 статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів в межах м. Суми, що може призвести до ущемлення інтересів споживачів в частині встановлення таких цін на хліб та хлібобулочні

вироби, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку.

VI. ЗАПЕРЕЧЕННЯ ВІДПОВІДАЧА ТА ЇХ СПРОСТУВАННЯ

- (220) Листом від 30.09.2019 за №05/637 Відповідач надав свої зауваження та заперечення до подання про попередні висновки про результати розгляду справи №02-06/24-2017 від 18.09.2019 за №54 (далі – Заперечення).
- (221) Як свідчать Заперечення, Відповідач з висновками Відділення про порушення ним законодавства про захист економічної конкуренції не згоден.
- (222) ТОВ «Сумська паляниця» наголошує на неправомірності тверджень у Поданні про відрядну форму оплати праці працівників, задіяних на виробництві хліба та хлібобулочних виробів. Товариство, зокрема, зауважує:
- (223) *«...Згідно положення про оплату праці працівників ТОВ «Сумська паляниця», на підприємстві заробітна плата складається з основної заробітної плати та додаткової. Основна заробітна плата встановлена у вигляді місячного окладу відповідно до категорії працівників та присвоєних розрядів, та затверджена в штатному розписі підприємства. Нарахування заробітної плати здійснюється згідно табеля обліку робочого часу за фактично відпрацьований час.*
- (224) *Тобто, на підприємстві встановлена оплата праці у вигляді місячного окладу, через що розрахунок суми тарифних ставок на зміну, яке використовується для обчислення розцінки на 1 тн готової продукції, місячний оклад кожного працівника основного виробництва, який безпосередньо залучений на випіканні того чи іншого виду хлібобулочної продукції, ділиться на баланс робочого часу, який, в свою чергу, затверджений на певний рік (в даному випадку на 2017 рік) та множиться на тривалість зміни»* (мовою оригіналу).
- (225) Зазначені висновки ТОВ «Сумська паляниця» спростовуються матеріалами справи. Так, листом від 06.02.2017 №05/76 на вимогу голови Відділення від 26.01.2017 №02-10/91 дійсно надало штатний розпис Товариства, за яким для працівників підприємства, зокрема, основного виробництва встановлені посадові оклади.
- (226) Разом з тим, відповідно до пояснень Відповідача щодо порядку визначення прямих витрат на оплату праці по кожному виду хліба, що були надані листом від 15.03.2017 №05/145, при визначенні цих витрат застосовується норма виробітку за зміну, що є характерним для відрядної форми оплати праці.
- (227) Слід зазначити, що відрядна форма оплати праці – оплата праці, яка прямо залежить від кількості виробленої продукції (Вікіпедія).
- (228) Отже, при формуванні оптово - відпускних цін на хліб та хлібобулочні вироби та визначенні при цьому прямих витрат на оплату праці ТОВ «Сумська паляниця» застосовує підходи як при відрядній формі оплати праці (застосування норми виробітку), тоді як фактично на підприємстві діє погодинна форма оплати праці. При цьому фактичний середній виробіток за зміну (як наведено у таблиці 4) суттєво перевищує норму виробітку, закладену у розрахунок оптово-відпускних цін на *Хліб* в частині визначення прямих витрат на оплату праці (перевищує в 1,7 разів (батони), перевищує в 33,5 разів – хліб Збручанський форм.), тобто, планові витрати на оплату праці перевищують фактичні витрати Товариства на оплату праці, тобто, планові витрати на оплату праці у складі оптово-відпускних цін на *Хліб* перевищують фактичні витрати Товариства на оплату праці, що і підтверджує економічну необґрунтованість цих цін.
- (229) Таким чином, висновок Відділення про необґрунтованість прямих витрат на оплату праці у складі планової собівартості хліба та хлібобулочних виробів (по видам) не є спростованим.

- (230) Товариство наголошує на правомірності застосування при визначенні планових загальновиробничих витрат, адміністративних витрат та витрат на збут на 1 тону готової продукції обсягу виробництва такої продукції за 2016 рік, тоді як фактичні витрати беруться за період з жовтня 2015 року по вересень 2016 року та зазначає, що при цьому враховано тенденцію до зниження обсягів виробництва *Хліба*.
- (231) Зазначене не може бути прийняте до уваги, поза як таким чином у розрахунку планових загальновиробничих витрат, адміністративних витрат та витрат на збут на 1 тону готової продукції застосовуються не відповідні періоди, що і зазначено у Поданні.
- (232) Збільшення норми борошна на виробництво батонів та хліба Сумський нов. ТОВ «Сумська паляниця» пояснює необхідністю забезпечення виготовлення хлібобулочної продукції необхідної якості. При цьому наголошується, що борошно закуповується у різних постачальників і *«нажаль, більшість борошна, яке підприємство використовує для хлібопечення, має невисоку водопоглинальну здатність»*.
- (233) Таке твердження спростовується матеріалами справи, позаяк надані Товариством копії Рецепттури кожного з цих видів хліба та хлібобулочних виробів, затвердженої керівником Товариства та узгодженої із ДП «Сумистандарттехнологія», не містять відповідних змін щодо витрат борошна.
- (234) Таким чином, висновок Відділення про неправомірність врахування при формуванні *Цін на Хліб з 22.08.2017* на виробництво батонів та хліба Сумський нов. більших норм витрат борошна, ніж у попередні періоди та згідно із Рецептурою не є спростованим.

VII. ВИСНОВКИ У СПРАВІ

- (235) Отже, матеріалами справи у їх сукупності доведено, що дії ТОВ «Сумська паляниця», що полягали у встановленні з 24.01.2017 та з 22.08.2017 економічно необґрунтованих оптово-відпускних цін на хліб та хлібобулочні вироби, кваліфікуються як порушення, передбачене пунктом 2 статті 50, частиною 1 та пунктом 1 частини 2 статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів в межах м. Суми, що може призвести до ущемлення інтересів споживачів в частині встановлення таких цін на хліб та хлібобулочні вироби, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку.

VIII. ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ШТРАФУ

- (236) Відповідно до статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції» вчинення суб'єктом господарювання порушення у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку тягне за собою накладення штрафу у розмірі до десяти відсотків доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф.
- (237) За інформацією ТОВ «Сумська паляниця», розмір доходу (виручки) останнього від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за 2018 рік склав 165 327 971 (сто шістьдесят п'ять мільйонів триста двадцять сім тисяч дев'ятсот сімдесят одна) гривня.
- (238) При визначенні розміру штрафу враховано, що:
- розмір накладеного штрафу не може перевищувати меж, визначених частиною шостою статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції»;

- ТОВ «Сумська паляниця» факт вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції не визнано.

На підставі викладеного та керуючись статтями 12, 12-1, 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статтями 48, 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції», пунктами 3, 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23 лютого 2001 року за №32-р, яке зареєстроване в Міністерстві юстиції України 30 березня 2001 року за №291/5482, зі змінами і доповненнями, пунктом 32 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції (Правила розгляду справ), затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року за №5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 6 травня 1994 року за №90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29 червня 1998 року за №169-р) (зі змінами), адміністративна колегія Сумського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України

ПОСТАНОВИЛА:

1. Визнати, що товариство з обмеженою відповідальністю «Сумська паляниця» (юридична адреса: вул. Д. Галицького, 2А, кім.37, м. Дніпро; фактичне місцезнаходження: вул. Нахімова, 30, м. Суми ; код ЄДРПОУ 36572867) за результатами діяльності у 2017 відповідно до частини 2 статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання, що займав монопольне (домінуюче) становище на ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів в межах м.Суми із часткою, що перевищує 35 відсотків.

2. Визнати, що дії товариства з обмеженою відповідальністю «Сумська паляниця» що полягали у встановленні з 24.01.2017 та з 22.08.2017 економічно необґрунтованих оптово-відпускних цін на хліб та хлібобулочні вироби, є порушенням, передбаченим пунктом 2 статті 50, частиною 1 та пунктом 1 частини 2 статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку оптової реалізації хліба та хлібобулочних виробів в межах м. Суми, що може призвести до ущемлення інтересів споживачів в частині встановлення таких цін на хліб та хлібобулочні вироби, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку.

3. Відповідно до частини 2 статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції» за вчинене порушення, зазначене у пункті 2 резолютивної частини цього рішення, накласти на товариство з обмеженою відповідальністю «Сумська паляниця» штраф у розмірі 68 000 (шістдесят вісім тисяч) гривень.

Відповідно до частини третьої статті 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції» особа, на яку накладається штраф за рішенням органу Антимонопольного комітету України, сплачує його у двомісячний строк з дня одержання рішення про накладення штрафу.

Згідно з частиною восьмою статті 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції» протягом п'яти днів з дня сплати штрафу суб'єкт господарювання зобов'язаний надіслати до територіального відділення Антимонопольного комітету України документи, що підтверджують сплату штрафу.

Відповідно до статті 60 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рішення може бути оскаржене до господарського суду у двомісячний строк з дня його одержання.